

Frågor som bjuder in till fri återberättelse eller frågor med riktade svar?

- en kvalitativ studie om förhållsledares sätt att nyttja olika kommunikativa strategier i förhör.

Hannah Östman & Maria Bygdén

2018

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Kriminologi
Kandidatprogram i utredningskriminologi
Examensarbete för kandidatexamen i kriminologi

Handledare: My Lilja
Examinator: Sofia Wikman

Sammanfattning

Det här examensarbetet genomfördes som en kvalitativ studie, vars syfte var att undersöka hur förhørsledare använde olika typer av frågor vid förhör med vittnen, målsägande samt misstänkta gärningspersoner. Resultatet baserades på 44 stycken dialogförhör som analyserades med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys där resultatet visade att språket används taktiskt för att uppnå olika mål i olika kontexter. Generellt formulerade sig förhørsledarna i störst utsträckning med specifika- eller slutna ja- och nej frågor. Varav den förstnämnda användes för att utröna detaljer kring brottet och den sistnämnda för att verifiera olika faktorer. En slutsats var att det fanns olika mål med förhörssituationen som ledde till att förhørsledarens sätt att ställa frågor anpassades efter dessa. Var målet att införskaffa information, användes frågor som benämns som specifika och berättande för att samla in så mycket och viktig information som möjligt. Eftersträvades det att fråga ut en individ, präglades istället språket av mer styrda frågor.

Nyckelord: förhørsledare, förhör, vittne, målsägande, misstänkt gärningsperson.

Questions that invite a free narrative or contain leading aspects?

- a qualitative study about interrogators' communication strategies during interrogation.

Abstract

This dissertation was a qualitative study of how interrogators use different types of questions with complainants, witnesses and suspects during an interrogation. The data was collected from 44 transcribed interrogations analysed using qualitative content analysis, where the result showed that the language is used tactically to achieve different outcomes in different contexts. Generally, the interrogators asked closed yes or no questions. Yes questions were used to highlight details around the crime and the no questions to verify certain factors. Based on this data, we concluded that the interrogations had different goals, leading to the interrogator formulating questions based upon these aims. If the aim was to gather as much information as possible, specific and open questions were used. If the aim was to question an individual, the interrogations were characterized by set questions.

Keywords: interrogator, interrogation, complainant, witness, suspect.

Förord

Vi vill tacka vår handledare för stöttning och hjälp genom hela examensarbetet som kommit med förslag och nya infallsvinklar när uppsatsen drabbats av olika upp och nedgångar. Vi vill även tacka de tingsrätter som bistått med material. Även våra partners, familjer och vänner förtjänar en stor eloge som har stöttat och peppat oss genom hela arbetet, då de funnits till hjälp både till vardags och stått ut med alla diskussioner kring examensarbetet.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Bakgrund	2
Lagstiftning kring förhör	3
PEACE.....	4
Reid-tekniken.....	4
Syfte och frågeställningar	5
Disposition.....	5
Tidigare forskning	5
Förhör inom svensk kontext	6
Förhör inom kanadensisk kontext.....	6
Förhör i amerikansk kontext.....	7
Förhör inom Storbritannien	8
Förhör med vittnen	8
Förhör med målsägande.....	9
Teoretiska utgångspunkter.....	9
Socialkonstruktivism	9
Diskurspsykologi kontra kognitivism.....	9
Jaget och identiteter	10
Diskurspsykologi av Wetherell och Potter	10
Metod.....	12
Urval och bortfall.....	12
Kvalitativ innehållsanalys.....	13
Tillvägagångssätt	14
Validitet	15
Reliabilitet	16
Generaliserbarhet.....	17
Förförståelse	18
Objektivitet och reflexivitet.....	18
Etiska ställningstaganden	18
Resultat och analys	20
Generellt om vad materialet belyser	20
Frågor som bjuder in till fri återberättelse	21
Öppna frågor.....	21
Specifika frågor	22
Frågor med riktade svar.....	23
Suggestiva frågor.....	24
Slutna ja- och nej frågor	24
Ledande frågor.....	25
Förhørsledarens subjektiva yttranden.....	26
Åsikter	26
Påstående	26
Resultatens koppling till teori och tidigare forskning	27
Teorianknytning.....	27
Resultatets koppling till tidigare forskning	30

Diskussion	33
Resultatdiskussion	33
Slutsatser.....	36
Metoddiskussion.....	36
Rekommendation utifrån resultatet	37
Studiens möjliga användningsområden	38
Litteraturlista.....	39
Bilagor	42
Bilaga 1 – Litteratursökning.....	42
Bilaga 2 - Definition av förhållanden.....	43

Inledning

Förhör är ett viktigt bevismaterial inom rättsväsendet, eftersom de bland annat kan bidra till att klargöra händelseförloppet, identifiera eventuella uppsåt och motiv bakom gärningen, samt åskådliggöra andra faktorer som kan vara avgörande inför en fortsatt utredning (Hartwig, Christiansson & Granhag, 2008, s.311). Därmed genomförs förhör med förhörspersoner som kan vara misstänkta, vittnen och målsäganden av förhørsledare inom polisen med ändamålet att samla information, samt klara upp brott (Kronkvist, 2017, s.47f). Att vara kallad till förhör som misstänkt gärningsperson innebär en skyldighet att infinna sig på utsatt tid, men det innebär däremot inte att man är skyldig att lämna några uppgifter åt förhørsledaren, gärningspersonen är inte heller förpliktad att tala sanningenligt, vilket dock vittnen är (ibid.; Wanneberg, 2014, s.91.). Däremot skriver Kronkvist att det tillhör misstänkta rättigheter, att få möjlighet att yttra sig (jmf. även Bring, Diesen & Wahren, 2008, s.50). Av den anledningen är förhör en viktig komponent i rättskedjan, då de även bejakar den misstänkte gärningspersonens eventuella intresse i att delta i utredningen.

Att den förhörde utifrån en viss position inte är skyldig att lämna någon information, ej innehar krav på att tala sanning, samt innehar rätten att få ge sin utsaga i det mål denne är aktuell i, är det viktigt att förhör innehåller komponenter och taktiker som leder till ett framgångsfullt förhör (Hartwig, Christiansson & Granhag, 2008, s.311; Kronkvist, 2017, s.49f). Vad gäller målsägande och vittnen är det minst lika viktigt, eftersom de tillför information som både kan vara försvårande *och* förmildrande för den misstänkte (ibid.). Fördelaktiga komponenter och taktiker består av att förhørsledaren i sin kommunikation strävar efter att skapa en trygg relation till den förhörde, denne bör även vara väl påläst om fallet, samt använda sig av berättande och öppna frågor (Hartwig, Christiansson & Granhag, 2008, s.311). Är förhör däremot oplanerade och saknar relationsskapande tekniker, samt inte innehåller några öppna och berättande frågor kan det i ofördelaktiga scenarion leda till att åtalet läggs ner, om den förhörde då inte vill eller förmår sig själv att lämna någon information som är av vikt för fortsatt utredning (Wanneberg, 2014, s.18f).

Det finns relevans att studera och uppmärksamma polisens förhör då de utgör en stor del av det viktiga arbetet de utför i sitt brottsutredande arbete. Detta kan åstadkommas genom att belysa både styrkor och svagheter som kan härledas till förhørsledarens kommunikation. Detta är aktuellt då det inte finns mycket forskning i Sverige att tillgå idag inom detta ämnesområde eller hur polisens förhör bör utvecklas. Av den anledningen anses detta vara ett relevant och intressant ämne att studera. Vidare har polisen genomgått en reformering 2015 vilket gör att tidigare forskning eventuellt inte är lika aktuellt inom den svenska kontext som finns idag, då en omorganisation kan ha inverkat på, eller inneburit en förändring i hur poliser praktiserar sina arbetsuppgifter.

Bakgrund

Syftet med att hålla ett förhör är att samla in så *komplett* och så *tillförlitlig* information som möjligt från en förhörsperson angående en brotts handling och kring dess omständigheter, vilket enligt Christiansson och Holmberg (2008, s.258) görs för att få en klarhet i vad som faktiskt har hänt. För att reda ut vad som inträffat skriver Christiansson och Holmberg vidare att ett förhör bör bygga på tre principer. Den första består av *tillit och förtroende*, vilket är faktorer som förhørsledaren bör eftersträva att bygga upp med förhörspersonen, då det kan gynna ett sanningsenligt berättande. Den andra principen *framplockning ur minnet*, bygger på att det är viktigt att få fram så många delar av minnet som är möjligt. Den tredje principen handlar således om *sökvägar*, hur förhørsledaren ska agera och hjälpa den misstänkte att finna rätt metoder för att få denne att komma ihåg vad som hänt. Den sista principen är essentiell då Christiansson och Holmberg menar att olika minnesinformation kan plockas fram via olika vägar.

Eftersom minnet har sina begränsningar kan det vara fördelaktigt att välja frågor och sökvägar som bäst plockar fram en korrekt minnesbild. De frågor som genererar mest utförliga svar inom förhör, är de som vanligtvis kallas för *öppna frågor*. Öppna frågor uppmanar till att få personen att fritt berätta ur sin egen minnesbild om något och innehåller vanligtvis orden "berätta", "förklara" eller "beskriv" (Snook, Luther och Quinlan, 2012, s.1331f). Ett exempel på en sådan fråga kan vara "berätta om slagsmålet". Berättande frågor menar Christiansson och Holmberg (2008, s.266) är av stor vikt när det gäller att bedöma tillförlitligheten i det som framkommer. Detta skriver de bero på att den som blir tillfrågad med en öppen fråga kan få uppfattningen av att någon är genuint intresserad av att lyssna på dennes version och därmed tenderar att lämna utförligare svar. Christiansson och Holmberg skriver vidare att en med berättande frågor ofta kan få svar på sådant som förbisets, men som kan vara av stor vikt för utredningen.

Frågor som bör undvikas i största möjliga grad är *suggestiva-, slutna ja- och nej frågor, samt ledande frågor*. Suggestiva frågor är frågor som syftar till att få individen att komma ihåg något specifikt, som *inte* framkommit tidigare i förhöret exempelvis "vad gjorde han med *kniven* efteråt?", medan ledande frågor syftar till att få personen att minnas, eller uppge något som återfinns i frågan (Snook, Luther och Quinlan, 2012, s.1331f). Ledande frågor föreslår ofta ett scenario exempelvis "du hade druckit alkohol, eller hur?". Slutna frågor går ofta att svara ja eller nej på, och syftar till att få den som hörs att antingen bekräfta, eller avvisa särskild information, som antingen helt, delvis, eller inte framkommit alls i pågående, eller tidigare förhör (Snook, Luther och Quinlan, 2012, s.1331f). Exempelvis "åkte du hem till henne?". Dessa tre frågetyper ska undvikas då det kan leda personen in på ett spår som förhørsledarna *vill* och inte vad som den misstänkte *faktiskt* kommer ihåg. Anledningen till att dessa används kan bero på att de kan få fram detaljer som kan vara av värde i ett juridiskt sammanhang, då det är den informationen som är av störst vikt att få fram för förhørsledaren. Detta kan göras med alla tillgängliga medel enligt Christiansson och Holmberg (2008, s.257), vilket innebär att ledande frågor kan vara ett sätt.

Lagstiftning kring förhör

Hur polisen får hålla förhör, samt omständigheter kring dessa, regleras via olika lagar och förordningar. Lagar angående förhör går att finna i bland annat polislagen, lagen om förundersökningskungörelse och rättegångsbalken (RB) (Bring, Diesen, Wahren, 2008, s.17). Nedan kommer därför enskilda paragrafer att belysas som lyfter fram lagar om *hur* eller *varför* förhör hålls.

Polisens huvudsakliga uppgifter stadgas i polislagen (1984:387) och under 2 § står det att en av dessa är att utreda och beivra brott som hör under allmänt åtal, medan den 18 § trycker på vikten av att förhör hålls så snart som möjligt. Under den 8 § i samma lag, återfinns dessutom behovs- legalitets- och proportionalitetsprincipen som lyder följande:

En polisman som har att verkställa en tjänsteuppgift skall under iakttagande av vad som föreskrivs i lag eller annan författning ingripa på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Måste tvång tillgripas, skall detta ske endast i den form och den utsträckning som behövs för att det avsedda resultatet skall uppnås.

Ett ingripande som begränsar någon av de grundläggande fri- och rättigheter som avses i 2 kap. regeringsformen får ej grundas enbart på bestämmelserna i första stycket.

I rättegångsbalken 23 kap är det enligt 3 § 3 st. fastställt att förhör får hållas av polisman, innan förundersökning har påbörjats, vilket innebär att civilanställda inte håller den typen av förhör (RB 1942:740). I RB 23 kap 6-9 § § återfinns vidare de grundläggande bestämmelserna om förfarandet vid förhör. Här regleras det om bland annat vem som ska kunna kallas till förhör, om skyldighet att infinna sig på förhör, vem som får hämtas till förhör, samt om hur länge den som är kallad till förhör kan hållas kvar utifrån ålder. Enligt rättegångsbalken 23 kap 12 § stadgas det även att:

Under förhör må ej i syfte att framkalla bekännelse eller uttalande i viss riktning användas medvetet oriktiga uppgifter, löften eller förespeglingar om särskilda förmåner, hot, tvång, uttrötning eller andra otillbörliga åtgärder. Den som höres må icke förmenas att intaga sedvanliga måltider eller åtnjuta nödig vila.

Ovanstående paragraf är av stor betydelse, då den skyddar den förhörde mot orättvis, samt kränkande behandling.

Vidare är det även enligt rättegångsbalken (1984:387) 23 kap 21 § 2 och 3 st (RB 1942:740) fastställt att den förhörde har rätt att både höra och korrigera sin utsaga, så länge det inte rör sig om antingen ljudupptagning eller ljud- och bildupptagning i samband med förhöret. Den som förhörs har i sådana fall därmed rätt att lämna anmärkningar på innehållet. Mer lagar kring bild och ljudupptagning återfinns mellan RB 23 kap 21 b - c §.

Vad gäller förhör med vittnen, regleras detta i rättegångsbalkens 36 kap om vittnesförhör. Under detta kapitel, 17 § 5 st, stadgas det att:

Frågor, som genom sitt innehåll, sin form eller sättet för deras framställande inbjuder till visst svar, får inte ställas annat än om det vid förhör enligt andra stycket behövs för att undersöka i vad mån vittnets berättelse stämmer med det verkliga händelseförloppet. Rätten skall avvisa frågor, som uppenbart inte hör till saken eller som är förvirrande eller på annat sätt otillbörliga. *Lag (1987:747)*.

Nyligen nämnd paragraf, klargör att ledande frågor inte får ställas till vittnen och att rätten då ska ingripa mot dessa. Det innebär att även om information som framkommer från den typen av fråga, oavsett dess värde i utredningen eller domstolen, inte får nyttjas som del av bevisningen. Förhör med part och målsägande som inte för egen talan, regleras i rättegångsbalkens 37 kap. Enligt 1 § åberopas samma lagrum vad gäller ledande frågor.

Förhör regleras dock även under den lag som benämns som förundersökningskunngörelse (FUK) (1947:948). Inuti denna finner man bland annat vad protokoll och anteckningar en förundersökning ska innehålla, hur förhör bör struktureras är beroende på om det angår en individ under 15 eller 18 år, samt vilket kön förhørsledaren bör ha beroende på typ av brott som målsäganden utsatts för vid målsägandeförhör om målsäganden så önskar.

PEACE

En vanlig manual som följs av förhørsledare idag är PEACE. Den syftar till att bygga upp ett förtroende och skapa en god relation till den misstänkte, där de olika bokstäverna i namnet står för de olika stegen. Dessa betyder; *plan and prepare* (planera och förbereda), *engage and explain* (engagera och förklara), *account and clarification* (berättandet och förtydligande), *closure* (avsluta förhöret), *evaluation* (utvärdera) (jmf. Bring, Diesen & Wahren, 2008, s.226; Howitt, 2015, s.332). PEACE strävar efter att uppnå: ärlighet, öppenhet, användbarhet, ansvarsskyldighet och sökande efter sanningen (Howitt, 2015, s.333; Meissner et.al, 2012, s.462f). Att låta de förhörda få ge sin utsaga utifrån hur denne minns en händelse, utan att ifrågasättas och avbrytas är grundtanken i denna manual (ibid.). Det är först efter att de förhörda inte känner sig kunna ge fler detaljer som förhørsledaren går in och frågar om exempelvis motsättningar, det kan handla om bevisning som förhørsledaren har vetskap om men som den misstänkte inte vet att polisen har kännedom om (Meissner et.al, 2012, s.46). Enligt PEACE's riktlinjer är förhørsledarna förbjudna att på något sätt använda konfrontationer och lura de misstänkta (ibid.).

Reid-tekniken

Reid-tekniken är en konfrontativ teknik som används av förhørsledare i syfte att få fram ett erkännande och genomförs i två olika faser (Kassin & Gudjonsson, 2004, s.42f & Howitt, 2015, s.332). Den första fasen görs i syfte att samla in relevant information huruvida den misstänkte är skyldig och analysera hur den beter sig, vilket görs i icke-konfrontativ anda (ibid.). Om den misstänkte anses vara skyldig inleds en andra fas, där nio steg ingår som syftar till att få fram ett erkännande genom att få den misstänkta att tro att konsekvenserna att erkänna är mindre än att ljuga (Kassin & Gudjonsson, 2004, s.42f

& Howitt, 2015, s.322). Genom olika tekniker som syftar till att öka ångesten hos den misstänkte, försöker förhørsledaren således få den misstänkte att övertygas om att det är bättre att erkänna, oavsett skuld (ibid.).

Syfte och frågeställningar

Syftet med detta examensarbete är att genom en kvalitativ studie få en fördjupad kunskap om hur förhørsledare nyttjar olika kommunikativa strategier, det vill säga hur de nyttjar olika taktiker att uttrycka sig när de ställer frågor för att frambringa viss information, vid förhör med vittnen, målsägande samt misstänkta gärningspersoner. Syftet är också att och undersöka vilka för- och nackdelar dessa strategier kan ha.

De frågeställningar som studien ska besvara är:

- Hur uttrycker sig förhørsledaren vid frågor med riktade svar som på olika sätt styr eller avgränsar förhörspersonen och i vilka sammanhang används dessa?
- Hur uttrycker sig förhørsledare vid frågor som bjuder in till fri återberättelse och i vilka sammanhang används dessa?
- Hur skiljer sig förhørsledarens bemötande åt i förhör med misstänkta, vittnen och målsäganden?

Disposition

I kommande avsnitt kommer en presentation göras av aktuell forskning inom de ämnesområden som studien behandlar. Forskningen kommer att belysas utifrån olika kontexter. Därefter kommer diskurspsykologi att presenteras och diskuteras som teoretisk utgångspunkt för studien, och hur detta förhåller sig till förhørsledarens sätt att hålla förhör. Sedan kommer en redovisning av studiens analysmetod, dess urval samt studiens material. I metodavsnittet kommer även studiens tillvägagångssätt att klarläggas för att därefter även föra en diskussion om studiens validitet, reliabilitet, generaliserbarhet, objektivitet och reflexivitet samt etiska ställningstaganden. Därefter kommer resultat och analys presenteras utifrån den tematisering som funnits med studien. Utifrån detta förs det sedan en diskussion om resultatets koppling till teori och tidigare forskning. För att slutligen avsluta med diskussion där olika reflektioner kring studien presenteras, bland annat exemplifieras allmänna rekommendationer utifrån studien samt dess möjliga användningsområden.

Tidigare forskning

Detta avsnittet avser att belysa vilken tidigare forskning som finns inom det ämnesområde som studien belyser. Forskningen är hämtad utifrån olika kontexter och därför presenteras varje studie under ett nytt tema för att tydliggöra vilken kontext som exemplifieras.

Förhör inom svensk kontext

Nyberg är en kommissarie som har studerat förhör i två mordutredningar som ägde rum i Sverige. Urvalet består av samtliga förhör med en misstänkt gärningsperson, vid två fall av mord där den misstänkte förhörs vid upprepade tillfällen av olika förhørsledare, för att sedan visa sig vara oskyldig utom rimligt tvivel (Nyberg, 2010, s.5). Nyberg (2010, s.19) har även genomfört en intervju med den misstänkta gärningspersonen, samt kommunicerat med en polis som kände till den misstänkte i en av dessa utredningar.

Efter att ha analyserat och gått igenom samtliga förhör konstaterar Nyberg att det återfinns starka genomgående teman, nämligen a) *att förhørsledarna använder sig av olika taktiker i utfrågningen för att få den misstänkte att erkänna brottsmisstanken*, samt att b) *få tillfällen ges till att höra den misstänktes egen version ur ett fritt perspektiv* (Nyberg, 2010, s.55). Nyberg menar att dessa taktiker bland annat omfattades av att falsk bevisning presenterades för den misstänkte, samt att emotionella påtryckningar användes (till den grad att en av de förhörda började tro sig var skyldig) mot denne. Detta skulle således kunna anses ligga i linje med de tekniker som används inom Reid-tekniken som innebär att konfrontativa taktiker nyttjas för att få fram ett erkännande. Ur Nybergs studie kan man därmed konstatera att hur man ställer frågor i förhör samt vilka frågor som ställs, styr vilken korrekt eller inkorrekt information som kan frambringas.

Nyligen nämnda studie är inte generaliserbar för hur polisen håller förhör då endast ett fåtal förhørsledare ingick. Dock påvisar den att det kan hända att förhör inom en svensk kontext påverkas av en förhørsledares personliga inställning. Nybergs studie är inte *peer reviewed*, vilket är problematiskt eftersom en peer reviewed studie innebär en högre kvalitet på arbetet då den genomgått en granskning av personer med mycket stor kompetens inom samma område (Sandberg & Faugert, 2016, s.109f). Dock ger Nybergs studie en inblick i hur förhørsprocesser kan gå till inom svensk kontext och därför valdes den att inkluderas ändå, eftersom det annars finns bristande tillgång på forskning. Liknande resultat som i Nybergs studie visas dessutom i andra kontexter, som presenteras nedan.

Förhör inom kanadensisk kontext

Snook, Luther och Quinlan (2012, s.1331) har genomfört en studie av polisförhör som inhämtats från en kanadensisk polisstation. Sammanlagt ingick 80 stycken transkriberade polisförhör mellan åren 1999-2008 med totalt 37 förhørsledare (ibid.). Dessa förhör hölls med misstänkta gärningspersoner, varav brotten varierade (Snook, Luther & Quinlan, 2012, s.1331). Ett kodningsschema användes i analysen, där bland annat *typ av fråga, längden på den misstänkte gärningspersonens svar på varje fråga, samt antalet ord nyttjade av både förhørsledare och den förhörde* ingick (Snook, Luther & Quinlan, 2012, s.1328).

Snook, Luther och Quinlan (2012, s.1329) menar att öppna och berättande frågor genererar i utförligare svar, och när de används, bidrar de till en stor del av all information

som ett förhör mynnar i. Dock menar de att dessa sällan används i praktiken. Snook, Luther och Quinlan (2012, s.1329) hävdar att det i större utsträckning används frågor som enbart resulterar i svarsalternativen ja eller nej, eller ledande frågor under förhör. De skriver vidare att dessa bör undvikas då de ofta resulterar i oriktig och bristfällig information (Snook, Luther & Quinlan, 2012, s.1329).

Ur resultatet från deras studie framkom det att cirka 96 frågor ställdes under varje förhör och att upp till 39.98 % av alla frågor som ställdes var slutna ja- och nej frågor (Snook, Luther & Quinlan, 2012, s.1332). Närmare 29 % av alla frågor var så kallade *probing* (suggestioner), det vill säga att de föreslår något i frågan som *inte* framkommit av förhörspersonen innan (innehåller ofta vem, vad, varför, hur), som exempelvis “vilken del av hennes kropp landade på marken först?” (Snook, Luther & Quinlan, 2012, s.1331 - 1333). Förtydligande frågor uppgick till cirka 8 %, medan ledande frågor och frågor med tvingande val utgjorde vardera närmare 3 % av samtliga ställda frågor (ibid.). Knappt 1 % av alla förhørsfrågor som ställdes, formulerades som öppna frågor och denna form av fråga avsaknads helt ur 49 förhör (Snook, Luther & Quinlan, 2012, s.1332-1333). Vidare framgick det även av resultatet att fler ord nyttjades i svaren när fritt berättande eller öppna frågor användes av förhørsledaren, framför övriga frågetyper som granskades (Snook, Luther & Quinlan, 2012, s.1332-1333).

Förhör i amerikansk kontext

Mason (2016, s.79) har genomfört en studie i en amerikansk kontext, som med hjälp av diskursanalys undersöker diskurser som bottenar i förhørsledarens älsklingshypotes och konfrontationer som kan förekomma i konversation mellan polis och misstänkt i ett förhör. Denna analys görs på det stadiet där frågor ska formuleras, samt på hur dessa används i den verkliga förhörssituationen för att samla information (ibid.). Materialet som ingår i studien består av två inspelade förhör som transkriberats, där det ena förhöret riktar sig mot den misstänkte och det andra mot målsägande i samma mål (Mason, 2016, s.81). Målsägandens förhör bygger enligt denna studie på diskurser som inte innehåller tvingande, övertalande eller konfrontativt språk av förhørsledaren (ibid.).

Mason (2016, s.79) skriver att misstänkta förhör följer en mer socialt organiserad procedur i en institutionell kontext, då samtalet sker i en förhörssituation då förhørsledaren bestämmer när denne kan tala, samt vad talet ska innehålla. Mason (2016, s.80f) menar att förhørsledarens förberedelse av frågor och sätt att förmedla dem, styr förhörspersonens svar i en viss riktning, vilket gör att den förhördes svar på så vis determineras. Hon skriver att målet med förhör med misstänkta är att bekräfta detaljer som målsägande uppgett, samt att utröna vilka roller olika aktörer haft i en händelse.

Resultatet ur denna studie tyder på att förhørsfrågorna som ställs till den misstänkta gärningspersonen förbereds utifrån förhöret med målsägandet (Mason, 2016, s.86), vilket kan vara en nackdel om denne inte talar sanning eller har en felaktig minnesbild om något. Dessa frågor skriver Mason ligger till grund för argumentationssteget, där information

eftersöks som kan leda till en fällande dom. Diskurserna menar Mason används för att försöka åtala den misstänkte gärningspersonen och baseras på diskurser kring Reid-tekniken, som *konfrontation*, *förhørsledarens älsklingshypotes* och *sympati/bagatellisering*. Resultatet av analysen visar att diskurser som baseras på konfrontation och tecken på att förhørsledaren strävar efter att bekräfta sin egen teori förekom allra flest gånger i förhørsledarens kommunikation med den förhörde gärningspersonen. Ur ett lingvistiskt perspektiv betonar Mason (2016, s.86) att detta resultat innebär att poliser favoriserar diskursiva praktiker som skiljer polis och misstänkt åt, samtidigt som de emellanåt eftersträvar att etablera en god relation.

Förhör inom Storbritannien

Tillförlitliga förhörsmetoder, menar Walsh och Bully (2010) är metoder som innehar öppna frågor istället för anklagande uttalanden. Denna slutsats drar Walsh och Bully (2010, s.319) utifrån deras studie som gjordes på 115 inspelade förhör, samt 27 transkriberade förhör gällande bedrägeri i Storbritannien. Anklagande tekniker kunde identifieras när förhørsledaren inte förberett sig tillräckligt innan denne går in i en förhörsituation, samt när de upprepade gånger ifrågasätter den misstänkta utsagor i tron om att det ska leda till ett erkännande (ibid.). När förhørsledaren istället har följt manualerna utifrån PEACE och innehar tillfredsställande utbildning inom detta har de fått fullständiga erkännanden och korrekt information från den förhörde i 63% av förhören som ingick i studien (Walsh & Bully, 2010, s.317f). Denna studie visar således att användandet av PEACE är en mer fördelaktig manual att använda, jämfört med konfrontativa och anklagande tekniker för att få fullständiga utsagor och korrekta erkännanden.

Förhör med vittnen

Kleider-offutt, Cavrak och Knuycky (2015, s.315) talar om att CI (Cognitive Interview) är den förhörsmetod som vanligtvis används av poliser vid förhör med vittnen. CI grundar sig på att öppna frågor ska användas i en större utsträckning eftersom de främjar vittnes eget berättande, snarare än slutna ja- och nej frågor eftersom de kan generera i felinformation på grund av att minnet påverkas av förhørsledaren. Sammanlagt deltog 203 poliser som arbetade inom samma område i studien som genomfördes i syfte att undersöka hur poliser såg på *vilka* förhørsfrågor som skulle användas vid vittnesförhör med vittnen som var känslomässigt påverkade (Kleider-offutt, Cavrak & Knuycky, 2015, s.314f). Poliserna fick svara på ett frågeformulär där olika brottsscenarioer illustrerades, för att således själv uppge vilken fråga de skulle ställa som första frågan för att sedan få färdiga alternativ där de ska fylla i de tre bästa alternativen på kommande frågor (Kleider-offutt, Cavrak & Knuycky, 2015, s.316). Resultaten visade på att förhørsledare som ansåg att minnet inte påverkades av hur känslomässigt jobbigt bevitnandet av en händelse var, använde sig utav slutna frågor i en större utsträckning än öppna frågor. (Kleider-offutt, Cavrak & Knuycky, 2015, s.318). Medan det var tvärtom hos de förhørsledare som ansåg att minnet kunde påverkas om personen tyckte det var känslomässigt jobbigt att ha sett händelsen (ibid.).

Förhör med målsägande

Holmberg (2004, s.155) har genomfört en studie där han undersökte hur svenska polisers agerande i en förhörssituation påverkar målsägandens vilja att lämna information om en händelse. Denna studie grundar sig på intervjuer som genomfördes av svensk polis med personer som blivit offer för aggressiva våldtäkter (Holmberg, 2004, s.157). Det visar sig att en stor del av målsäganden upplever poliserna som samarbetsvilliga, engagerade samt lugna under förhör och inte att poliserna nyttjar sig av aggressiva metoder för att få fram information (Holmberg, 2004, s.159). En tredjedel av de målsäganden som ingick i studien upplevde dessutom att förhørsledarna hade en positiv- och empatisk inställning (ibid.). Detta resulterade således i att där målsägande fick ett medmänskligt intryck på förhørsledarens sätt att agera inom förhöret var denne mer villig att tillhandahålla information, medan dominans från förhørsledarens sida snarare hämmade målsägandes vilja att uppge information (Holmberg, 2004, s.165). En positiv känsla uppstod alltså vid empati, sympati samt respektabel behandling från förhørsledaren, medan en negativ känsla uppstår vid minimerande utlåtanden (Holmberg, 2004, s.167). Minimerande utlåtanden kan speglas genom att förhørsledaren förminskar allvarlighetsgraden av utsattheten (ibid.) Holmberg talar också för att de hämmar en god relation genom att via verbala uttryck antyda att offret kanske inte är så oskyldig som denne anser, samt när polisen uppvisar arroganta, faktafokuserande och oempatiska personligheter.

Teoretiska utgångspunkter

Diskurspsykologin vilar på en socialkonstruktivistisk bas och denna kommer att beskrivas mer ingående nedan, för att bidra till en djupare förståelse och bakgrund om vad diskurspsykologi står för, innan diskurspsykologin som teori beskrivs utifrån dess gemensamma kännetecken. Därefter presenteras en specifik teori-inriktning inom diskurspsykologi, samt dess applikation i det här arbetet.

Socialkonstruktivism

Diskurspsykologi grundar sig på en *socialkonstruktivistisk bas*, som enligt Burr (2015, s.2-5), utgår från att självklar kunskap om världen inte existerar och finns där ute i en enda sann form, utan snarare är kunskap om att verkligheten en produkt av hur vi talar om och kategoriserar den. Burr poängterar även att de sätt som en individ tolkar sin omvärld är *kontingenta*, det vill säga att historisk bakgrund och kultur bidrar till de identiteter och de världsuppfattningar människor har. Burr (2015, s.5) framhåller att diskursivt handlande praktiseras i socialt handlande och bidrar till att konstruera den sociala världen, vilka då inte baseras på inre egenskaper som skulle vara determinerande eller medfödda hos individer. Med andra ord innebär det socialkonstruktivistiska angreppssättet att hur vi tolkar världen skapas och vidmakthålls genom social interaktion. Hon betonar även hur individers agerande styrs av den världsbild personerna har och att skilda sådana leder till skilda handlingar som har olika sociala konsekvenser. Socialkonstruktivism kan därmed förstås inneha den strukturalistiska och

poststrukturalistiska premissen att språk formger den *sociala världen, världsbilden, relationer*, samt *sociala subjekt* genom att språk är en dynamisk form av *social praktik* (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.97).

Diskurspsykologi kontra kognitivism

En motpol till ovan nämnda paradigm om hur kunskap om världen och hur socialt handlande kommer till stånd återfinns inom ett kognitivistiskt synsätt, som ser språk som ett resultat av inre kognitiva processer eller som en avbildning av en yttre värld (Potter & Wetherell, 1987, s. 179f; Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.99f). Den kognitiva psykologin hävdar därmed att en persons inställning och handling influeras av inre mentala processer och tillstånd (jmf. Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.103). Diskurspsykologi hävdar således att fenomen får betydelse genom diskurser, vilka konstrueras i social interaktion, och att det är dessa som bidrar till att människan har den världsuppfattningen denne har (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.104f). Dock poängterar Winther Jørgensen och Phillips att det finns yttre krafter, sociala praktiker, som diskurspsykologin tar hänsyn till. Vidare skriver de vad gäller diskurspsykologi att *jaget* är ett diskursivt subjekt, utifrån ett poststrukturalistiskt synsätt och att diskurser, likt det interaktionistiska antagandet, används som resurser i det dagliga livet.

Jaget och identiteter

Jaget är enligt Winther Jørgensen och Phillips (2000, s.105f) inom diskurspsykologi aldrig statiskt, utan kan förändras eftersom identiteter både uppstår och genomgår förändringar via sociala praktiker. Dessa identiteter är flexibla till hur de används och de uppstår genom diskurser (ibid.). Winther Jørgensen och Phillips menar att identiteterna hos en individ kan även vara *antagonistiska*, det vill säga motsägelsefulla i förhållande till varandra. Med andra ord har alla individer olika identiteter, som kan stå i strid eller harmoni med varandra, och dessa är produkter av diskurser. Exempelvis kan en person identifiera sig med sin könstillhörighet, som man eller kvinna, vilken genom diskurser ska föra sig på ett särskilt sätt i den sociala verkligheten, samtidigt som personen i andra situationer ansluter sig till en identitet som går emot hur en man eller kvinna ska uttrycka och bete sig, samt integrera på det sociala planet. Olika identiteter skapar således olika *subjektspositioner*, vilka är benämningar på de "jag" individer kan anta, som exempelvis kan vara feminist, polis, norsk, kristen och så vidare (jmf. Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.107). Vilket *jag* en person antar, kan beskrivas som *tillfälligt*, då människan antar den subjektsposition som lämpar sig bäst för stunden och det är även så grupper av identiteter kommer till stånd.

Diskurspsykologi av Wetherell och Potter

Den diskurspsykologiska teori som kommer användas i den här studien som grund för att tolka och förstå materialet är den som presenteras av Potter och Wetherell. Som tidigare nämnts skapar människor diskurser och avbildningar av världen via social interaktion med andra och här menar Potter och Wetherell att dessa även skapar *ideologier* (Potter & Wetherell, 1987, s.140). Ideologier beskriver de som en samling diskurser som

kategoriserar världen på olika sätt, vilka även bidrar till att legitimera och vidmakthålla sociala företeelser. Potter och Wetherell (1987, s.149) använder emellanåt begreppet tolkningsrepertoarer istället för diskurser, för att förstå hur och varför *kommunikation, jaget, sociala handlingar* och *världsbilden* ges betydelse. Tolkningsrepertoarer innebär att ett visst antal termer eller metaforer används på ett visst språkmässigt och grammatiskt sätt för att beskriva olika versioner av något (ibid.). Repertoarer, som dessa även kallas, benämner Potter och Wetherell (1987, s. 156) även som resurser, vilka kan tillämpas i olika sociala sammanhang på de vis som bäst passar situationen.

Repertoarer kan därmed användas med eller utan avsikter inom diskurspsykologi för att uppnå ett särskilt ändamål i språk, tal, text och bild (Wetherell & Potter, 1987, s.156). Vilka diskurser som är mest lämpliga att använda övervägs därmed av individen, för att uppnå den konsekvens som denne eftersträvar (ibid.). Sammanhanget styr således det ändamål som vill uppnås och därmed vilka diskursiva praktiker som nyttjas. Diskurspsykologin bygger således på text och talspråks utnyttjning i praktik, vilken härstammar från etnometodologi, samtalsanalys och retorik (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.115). De två förstnämnda belyser de regler och tekniker som kan nyttjas av individer för att uppnå deras ändamål med sitt språk, medan den sistnämnda åskådliggör hur verkligheter konstrueras för att möta andra verkligheter. I Wetherell och Phillips (jmf. 1987, s.153) teori, är det praktiken i vilka diskurser uppfattas som sanningsenliga som är av intresse, då de bidrar till att skapa och legitimera sociala företeelser och ideologier. En begränsning med teorin av Potter och Wetherell (jmf. Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.129) är dock att den inte kastar ljus över retoriska strategier eller lingvistisk uppbyggnad i samtal eller intervjuer, vilket kan leda till problem som innebär att de repertoarer som hävdas vidmakthålla olika sociala företeelser, inte fullt ut bevisas existera.

I det här examensarbetet är det tänkt att teorin av Wetherell och Phillips ska användas för att förstå hur förhørsledare använder repertoarer som resurser i sitt språk för att uppnå särskilda ändamål med sin verbala kommunikation. Exempelvis måste förhørsledaren prata med den förhörde om något särskilt och förutbestämt då ett brott är begånget. Därmed måste förhørsledaren koncentrera sig på vad som eftersträvas att uppnå med förhöret, för att därefter välja sina ord och användning av språk på bästa sätt. Teorin kan på så vis användas för att tolka och förstå hur diskurser leder till särskilda sociala konsekvenser, som exempelvis vilken information som kan genereras genom att olika språkliga och grammatiska strategier nyttjas i social praktik. Förhørsledaren kan exempelvis använda fakta eller bevisning mot förhörspersonen, men denne kan även nyttja termer som uppmanar till berättelse, eller som är riktade åt ett särskilt förlopp för att uppnå olika saker med sitt tal.

I sin kommunikation kan förhørsledaren även använda antydningar att denne inte tror på det som sägs, eller göra emotionella anspelningar för att få fram "sanningen", som bygger på ett strategiskt användande av repertoarer. Att teorin även grundar sig på att en individ kan anta olika jag beroende på sammanhang och att dessa kan stå i strid med varandra,

innebär konkret enligt en diskurs om att poliser ska vara opartiska och rättvisa, att förhørsledaren i en förhörssituation kan känna en tveksamhet inför att inte agera i linje med sin profession (jmf. Potter & Wetherell, 1987, s.102; Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.107). Detta kan uppstå om denne inte upplever sig kunna uppnå de mål som denne har med förhöret genom att följa de regler som omger polisen. Hur en polis ska utreda ett brott, menar vi exempelvis kunna stå i antagoni med hur denne ser på brottsutredningar utifrån andra identiteter. Det innebär även att om förhørsledaren kan relatera till förhörspersonen på olika sätt kan kommunikationen påverkas av en identitet därefter och hålla en mer vänlig ton. Tvärtom kan förhørsledaren anta en identitet som är mindre neutral om förhörspersonen anses ljuga eller undanhålla information, vilket kan stå i antagoni med förhørsledarens identitet om att vara en professionell polis. Att vara helt objektiv menar teorin därmed vara svårt att uppnå och inom polisyrket kan därmed flera olika subjekspositioner, jag, lysa igenom på olika sätt.

Metod

Inledningsvis kommer det redogöras för vilken metod som använts i studien och dess urval, för att därefter beskriva tillvägagångssättet mer djupgående. Sedan förs en diskussion kring hur studien förhåller sig till validitet, reliabilitet, generaliseringsbarhet och etiska ställningstaganden. Här kommer även den förförståelse vi besatt innan vi påbörjade studien att redogöras för.

Urval och bortfall

Studiens urval och det material som inkluderats har valts ut genom att kontakta olika tingsrätter i Sverige via telefon, för att få tillgång till förundersökningsprotokoll som således skickats över via mejl. Inga speciella kriterier uppgavs, mer än att det skulle innehålla förhör från polisen och inte vara äldre än fem år. Det skickades således 31 stycken förundersökningsprotokoll, varav varje förundersökningsprotokoll innehåller flera förhör. De förhör som kom att ingå i analysen var de förhör som benämns som dialogförhör, då de innebär att förhöret transkriberas likt en intervju, där förhørsledarens frågor och förhörspersonens svar sammanställs likt en dialog. Samtliga dialogförhör är upplästa och godkända av den som förhörs, vilket innebär att den förhörde har kunnat anmärka och korrigera transkriberingen om felaktigheter finns. Sammanlagt identifierades 44 stycken dialogförhör som inkluderades i materialet utifrån 13 stycken förundersökningsprotokoll, varav 23 förhör rörde misstänkta gärningspersoner, 11 omfattade vittnesförhör och 10 förhör rörde målsägande.

Alla förhör som fanns i förundersökningsprotokollen kunde dock inte tas med i det slutliga urvalet på grund av att de var konceptförhör, det vill säga förhör som transkriberats i narrativ form, som en berättelse. Att dessa kom att exkluderas ur urvalet beror på att förhørsledarens frågor inte kunde identifieras, vilket var ett kriterium för att ingå i det slutgiltiga materialet. Urvalet begränsades också till att enbart innehålla förhör med personer som är 15 år eller äldre, på grund av att det annars kan anses vara av extra etiskt känslig karaktär. Förhör som hölls med andra personer än vittnen, målsäganden

eller misstänkta gärningspersoner exkluderades också från urvalet. Bortfallet omfattades således av 95 förhör från de 13 förundersökningsprotokollen som inkluderades i materialet. Ytterligare 18 förundersökningsprotokoll exkluderades helt på grund av att de inte innehöll några dialogförhör eller för att de inte analyserades alls på grund av tidsbrist samt för att det gjordes en bedömning att studien omfattades av tillräckligt med material.

Kvalitativ innehållsanalys

För att besvara studiens syfte och frågeställningar har en kvalitativ metod, en kvalitativ innehållsanalys, valts för att analysera det material som inhämtas. Det vill säga förhör från förundersökningsprotokoll. Att en kvalitativ metod valts som grund för studien, beror på att en sådan i större utsträckning, jämfört med en kvantitativ metod, ger möjlighet för en djupare tolkning av olika essentiella faktorer som framkommer (Bryman, 2011, s. 363 & Ahrne & Svensson, 2011, s.12). En kvalitativ innehållsanalys anses lämplig då kommunikation studeras, vilket är en komplex social interaktion som inte kan beskrivas eller förstås i kvantitativa termer eller framställningar. Att just denna analysmetod valts beror på att det även innebär att olika teman skapas utifrån studiens syfte och frågeställningar, där materialet sedan kan belysa olika essentiella aspekter (Schreier, 2012, s.47).

En kvalitativ innehållsanalys av samtliga dialogförhör som återfinns inuti förundersökningsprotokollen ger möjligheten att selektera bort sådant som inte anses relevant, som exempelvis instämmanden som "mm", samtidigt som denna metod innebär att *typ av fråga*, tydligt kan struktureras in i ett kodningsschema. Vidare kan även andra yttranden noteras, uppmärksammas och belysas.

Schreier (2012, s.5f) beskriver att tillvägagångssättet i en kvalitativ innehållsanalys innefattar åtta olika steg, vilka efterföljts, där det första- och andra steget består av att välja både forskningsfrågor och datamaterial. Det tredje steget innebär att en *coding frame* (kodningsram) konstruerats (ibid.). Därefter ska materialet koda enligt kodningsramen, vilket även gjorts (Schreier, 2012, ss.5f). Det femte steget innebär att kodningsramen testas och enligt det sjätte steget utvärderas och justeras denna. När detta är gjort påbörjades analysen, som slutligen ledde fram till en tolkning och presentation av det som framkommit (ibid.).

Denna metod används således för att *beskriva* det insamlade materialet på ett systematiskt sätt utifrån ett kodningsschema (jmf. Schreier, 2012, s.3). Processen i en kvalitativ innehållsanalys baseras på, som nämnts ovan, en noggrann och upprepad genomgång av det insamlade materialet, där endast datamaterial som värderas som betydelsefullt för studien slutligen ingår i analysen (Schreier, 2012, s.5). Det innebär att samtliga förundersökningsprotokoll lästes igenom upprepade gånger för att kontrollera att inga förhör exkluderades som uppnådde studiens kriterier, eller som har relevans för studiens syfte och frågeställningar. Kategoriseringen som följer efter denna selektering av material benämns vanligtvis som tematisering, vilket innebär att särskilt fokus riktas åt olika delar av materialet som anses vara av värde för studiens syfte och forskningsfrågor (Schreier,

2012, s.7). Tematiseringen innebär att både huvudteman och underteman skapats i ett kodningsschema, för att både *dela in* och *belysa olika aspekter* av det insamlade materialet i den här studien (Schreier, 2012, s.3).

Schreier (2012, s.6) rekommenderar, vilket även gjordes, att kodningsschemat testas och anpassas för att sedan kunna påbörja en analys och tolkning av resultatet. En fördel med kvalitativ innehållsanalys är att den reducerar mängden data och gör den mer lättöverskådlig (Schreier, 2012, s.59). Det råder dock en viss problematik med att avlägsna vissa data, eftersom olika individer kan ha olika åsikter (jmf. exempelvis Schreier, 2012, s.81f). Vidare finns en viss ökad risk med att relevant data uteslutes, som kan ha en betydande effekt på tolkningen av analysen (jmf. *ibid.*). Utöver den typen av problematik återstår en sista, nämligen att när visst material exkluderas kan frågor, som inte har något givet svar ställas som: *hur vet man egentligen vad som är irrelevant och vilken grad av irrelevans kan uppfattas som acceptabel?* (jmf. Schreier, 2012, s.81f). Då det är två stycken som valt att genomföra studien tillsammans, finns det även en risk att de på grund av deras bakåtliggande relation ser på materialet likasinnat. Hade de varit okända för varandra, hade kanske olika slutsatser dragits om vad som kan uteslutas och inte ur materialet.

Tillvägagångssätt

För att kunna genomföra denna studie och få tillgång till material kontaktade tre olika tingsrätter vid tre olika tillfällen, via telefon och förklarade att vi ville ha tillgång till förundersökningsprotokoll från polisen i avslutade mål, eftersom de är offentliga handlingar. Det skickades sammanlagt 31 stycken förundersökningsprotokoll till de mejladresser som uppgavs omgående. Inga närmare kriterier nämndes vid begäran från tingsrätterna, vid de två första gångerna som de kontaktades på grund av att materialet behövs omgående. Vid det tredje tillfället som tingsrätten kontaktades önskades förundersökningsprotokoll om grövre brott, exempelvis mord.

Eftersom inga detaljerade kriterier uppgavs, fick vi således själv gå igenom och selektera materialet utifrån de kriterier som sattes upp för studien, det vill säga att förhören var med personer över 15 år, att det var förhör där förhørsledarens frågor kunde identifieras, det vill säga förhör skrivna i dialogform som består av minst två frågor, samt att förhören inte var äldre än fem år. Detta gjordes således genom att gå igenom varje förundersökningsprotokoll var för sig och kontrollera den förhördes ålder samt hur förhören var skrivna. De förhör som inte uppnådde kriterierna selekterades bort och totalt kom 18 förundersökningsprotokoll att exkluderas helt då de inte levde upp till ett eller flera av de kriterier som angetts ovan. Efter att selekteringen genomfört lästes alla dialogförhör igenom för att därefter påbörja en analysering och tematisering av materialet.

Selekteringen av datamaterialet innebar att enbart transkriberade dialogförhör kom att ingå. Då det är förhørsledarens sätt att ställa frågor som är föremål för studien, valdes

vidare enbart dennes dialoger ut och inte den förhördes. Däremot räknades det på hur många ord förhörspersonen gav som svar på förhørsledarens sätt att ställa frågor efter det att tematiseringen var färdig. Anledningen till detta var att kunna visa på konsekvensen, om hur mycket förhörspersonen svarar beroende på hur språket används mot denne. Analysen av mängden ord i förhörspersonens svar inom respektive subtema gjordes på så sätt att samtliga förhör som inkluderades i studien granskades för att identifiera de olika frågetyperna och hur långa svar de mynnade i. Eftersom inte förhörspersonernas svar ligger inom ramen för studiens syfte har innebörden av svaren inte granskats i någon större utsträckning, utan svaren valdes ut randomiserat genom att överblicka förundersökningsprotokollen och välja ut svar, vars omfattning i ord, ansågs vara tillräckligt representativt för att belysa på ett ungefär vilken variation det fanns på svarens längd i samtliga förhör.

För att minimera missförstånd och skapa mer tydlighet samt enighet oss emellan vid tematiseringen skapades en mall, "Definition av förhørsfrågor", med benämning och definitioner på olika frågetyper (se bilaga 2). Vidare angavs det även olika exempel på de olika frågetyperna i mallen. En färgkod användes även för var och en av dessa, för att kunna markera frågorna med, för att underlätta en jämförelse i hur frågorna kategoriserats samt för att snabbare kunna få en överblick över materialet. När mallen skapats testades den i två olika förhör där kodningen gjordes en och en för att därefter avgöra styrkor och svagheter i mallen. Kodningen stämde överens i stor utsträckning då det enbart rörde tvivel om några enstaka citat, vilka efter diskussion inte berodde på mallen utan snarare på komplexa frågor, ansågs mallen ändå vara tillräckligt definierad för att kunna användas på studiens material.

När båda läst igenom studiens datamaterial, samt genomfört en analys och kodat frågorna, jämfördes dessa och där det rörde tvivelaktigheter fördes en diskussion sinsemellan utifrån mallen "Definition av förhørsfrågor". Detta gjordes för att säkerställa att båda ser på och delar in materialet på likartat sätt, samt för att utesluta att viktig information selekteras bort på grund av brister i definitioner och missuppfattningar oss emellan. De ansvariga markerade således var för sig vad som ansågs vara irrelevant och ifrågasatte därefter varandra om varför viss data ansågs vara av mindre vikt för att reda ut tankar och reflektera kring det, vilket även ligger i linje med vad Schreier (2012, s.83) anser vara en bra metod för att selektera data.

Validitet

Validitet handlar om en studies träffsäkerhet, att man verkligen mätt det man har för avsikt att mäta (Sandberg & Faugert, 2016, s.151; Thomsson, 2010, s.31; LeCompte & Goetz, 1982, s.32). Validitet i detta examensarbete kommer diskuteras utifrån *intern validitet* och *extern validitet*. Den förstnämnda handlar om hur utfallen är adekvata och till viss del representerar verkligheten och den sistnämnda om undersökningens resultat kan överföras till andra kontexter eller grupper (Sandberg & Faugert, 2016, s.151 & LeCompte & Goetz, 1982, s.32).

Validitet kan vidare beskrivas som ett mått för att utvärdera kvalitén på en kvalitativ studie (Schreier, 2012, s.27). För att öka validiteten och därmed kvalitén i en kvalitativ studie menar Schreier att det gäller att använda verktyg och metoder som är lämpade att undersöka just det som eftersöks att finna svar på. En kvalitativ innehållsanalys valdes som verktyg till att analysera materialet och ansågs vara det tillvägagångssätt som bäst bidrar till att kunna svara på studiens frågeställningar och syfte.

En kvalitativ innehållsanalys ansågs fördelaktig då den gör att analysen följer en särskild kodning, vilket innebär att olika aspekter tydligt kommer framgå, vara lätta att identifiera och även kunna analyseras i förhållande till varandra. Läsaren kommer även kunna följa hur och varför ett visst tema skapats, samt varför materialet delats in under olika teman. Detta ökar även inblicken i studiens resultat om vilka slutsatser som gjorts. Schreier (2012, s.47) poängterar att en kvalitativ innehållsanalys syftar till att analysera det som återfinns i materialet, snarare än det utsagda eller dolda, men att den även ger möjlighet till tolkning och förklaring av det som observeras. En innehållsanalys ökar därmed validiteten på så sätt att det går att noggrant säkerställa att studien mätt det den haft för avsikt att mäta, då förhållningssättet och sättet att ställa frågor tydligt kommer framgå i presentationen av resultatet, samtidigt som det är det som utgör studiens syfte och frågeställningar.

Resultatet från en kvalitativ studie är dock problematiskt vad gäller validitet, eftersom det består av tolkningar som sker utifrån ett individuellt perspektiv, där den egna rollen och andra kontextuella faktorer styr hur och varför en analys gestaltas så som den görs. Fangen (2005, s.225) menar exempelvis att människors uppfattning av verkligheten är olika, och hur noggranna än forskarna är så kommer uppfattningen skilja sig mellan deltagarna och forskarna samt att det inte går uppnå total konstans mellan talspråk och skriftspråk då det förändras. Är tolkningarna dock utförligt formulerade och redogjorda för kan de anses som giltiga, och adekvata, under rådande omständigheter (Sandberg & Faugert, 2016, s.151; Thomsson, 2010, s.31).

Reliabilitet

Reliabilitet handlar om replikerbarhet och tillförlitlighet, det vill säga huruvida samma resultat kan uppnås i andra studier vid nya undersökningar, genom att använda samma tillvägagångssätt som i den genomförda studien (Bryman, 2011, s.49 & Schreier, 2012, s.26). Reliabilitet delas enligt LeCompte och Goetz (1982, s.32) vidare in i *extern reliabilitet* och *intern reliabilitet*. Extern reliabilitet skriver LeCompte och Goetz handla om det går att nå samma resultat vid upprepade mätningar, i liknande eller andra förhållanden. Vidare menar de att intern reliabilitet syftar på den utsträckning som andra forskare, vid en rekonstruering av studien, kommer fram till samma tolkningar och slutsatser som de i den initiala studien.

Reliabilitet innebär således att studien vid replikation påvisar överensstämmande resultat mellan olika studieobjekt, samt att resultaten är konstanta över tid och andra grupper.

Schreier (2012, s.26f) poängterar dock att detta är av större vikt vad gäller kvantitativa studier och att det kan vara problematiskt att tillämpa reliabilitet, som sådan, inom kvalitativa studier. Då kvalitativa studier handlar om att få fram djupare förståelse, ofta av personlig art, är det inte alltid önskvärt att sträva efter att genomföra samma undersökning som mynnar i samma resultat, med en tidsförskjutning framåt. Detta eftersom kvalitativa studier undersöker sådant som är kontextuellt bundet och individbaserat vid just den tidpunkten som studien genomfördes (jmf. Schreier, 2012, s.28; LeCompte & Goetz, 1982, s.35; Thomsson, 2010, s.37).

Genom att samtliga processer och tolkningar beskrivs ingående, ökar studiens transparens och gör det lättare för läsaren att kunna förstå hur och varför resultatet tolkats på det sätt som det gjorts, men det bidrar även till att liknande studier kan genomföras framöver (Schreier, 2012, s.28). Dock är datainsamlingen vid en kvalitativ innehållsanalys kontextuellt bunden, vilket gör att uppnå samma resultat i en liknande studie försvåras.

Eftersom tematiseringar genomförs understryker Schreier (2012, s.97) att underteman bör definieras så de är så exakta som möjligt, eftersom de styr vad som kommer delas in var, men hon poängterar även att det är essentiellt att ta med beskrivningen av huvudtemana i beaktning. Hög precision på definieringen av temana underlättar arbetsgången med materialets tematisering och dessa bör beskrivas utifrån vad som kännetecknar dem, men även inneha indikationer som tydligt kan kopplas därtill (ibid.). Med andra ord bör samtliga teman ha en träffsäker rubrik, men även precisa definieringar om vad de innebär. Av denna anledning och för studiens replikerbarhet, samt reliabilitetsaspekt har samtliga teman beskrivits, och granskats ingående av båda ansvariga för studien, samt av en närstående till oss (Schreier, 2012, s.167). Detta torde öka precisionen, samt minska risken för att missförstånd ska kunna ske.

Slutligen, för att minimera riskerna att viktiga detaljer uteslutits från studien har båda granskat varje steg i arbetet på vardera håll. Både sin egen samt den andres text har lästs och kompletterats om viktiga detaljer uteslutits eller om någonting behöver förtydligas. En diskussion har kontinuerligt förts genom arbetets samtliga delar, för att förtydliga och inkorporera så många detaljer som möjligt. Bryman (2011, s.355) nämner att granskning av arbetet utav ansvariga är ett fördelaktigt sätt att använda sina kollegor på, för att bedöma vilken kvalitet de olika momenten i studien har. Det tolkas dock som att det är vanligare att använda utomstående kollegor än kollegor som är delaktiga i undersökningen, vilket inte användes här i någon större utsträckning.

Generaliserbarhet

Generaliserbarhet handlar om möjligheterna att applicera resultatet från en studie på en liknande eller annan grupp som ingick i studien (Thomsson, 2010, s.32). Inom kvalitativ innehållsanalys är det inte alltid önskvärt att generalisera resultaten, vilket inte heller är målet med denna studie (Sandberg & Faugert, 2016, s.151 & LeCompte & Goetz, 1982, s.50).

Resultatet av denna studie eftersträvar därmed inte att generalisera till polismyndigheten som helhet och heller inte innanför eller utanför den polisorganisation som förhørsledarna är anställda på. Vad gäller generaliserbarhet kan förhör liknas med en intervju och varje intervju genererar en specifik kunskap som enbart kan knytas an till intervjusituationen, där både den som ställer frågor och den som svarar på dem är delaktiga i att konstruera den kunskap som framkommer (jmf. Thomsson, 2010, s.117). Den kunskap som alstras från analysen av förhör är således unik för just den situationen. Resultaten som presenteras ger dock en indikation till hur förhör genomförs idag, och dessa kan vara användbara vid genomförande av en mer utförlig studie med samma syfte.

Förförståelse

Den uppfattningen vi hade om förhørsledarens sätt att ställa frågor i förhör innan studien påbörjades var att förhørsledare sällan använder sig av öppna frågor och istället brukar specifika och ledande frågor i större omfattning. Att vi hade en förförståelse som sådan, baserades på våra antaganden om att de emellertid inte har tillräckligt med tid på grund av hög arbetsbelastning, samt på att de eventuellt saknar tillräckligt med kunskap eller utbildning om förhörstekniker. Genom att minimera antalet öppna frågor ansåg vi att förhørsledarna ansåg sig kunna påskynda processen till att kunna väcka åtal, då det skulle ta alldeles för lång tid om alla ska berätta fritt kring alla händelser och aspekter. Denna förförståelsen grundar sig i diskussioner och dialoger med poliser och civilanställda inom polismyndigheten som berättat om sitt jobb.

Objektivitet och reflexivitet

Objektivitet avser den medvetenhet som forskaren haft vad gäller att uppnå *objektivitet* vid samhälllig forskning (LeCompte & Goetz, 1982, s.47). Objektivitet innebär att något är opartiskt och neutralt, detta är dock enligt Thomsson (2010, s.30), Schreier (2012, s.23) och LeComte och Gometz (1982, s. 47) ej möjligt att uppnå vid kvalitativa undersökningar. Det innebär att våra tolkningar och resultatpresentation omedvetet kan färgas av våra föreställningar om förhör. Av den anledningen kommer Thomssons (2010, s.41) rekommendationer att realiseras vad gäller den egna rollen, genom att en reflexiv ansats att föras över *oss som initierat studien*. Det innebär att våra förkunskaper, fördomar, intentioner med studien, val av studieobjekt, inställningar till teorier, och vad som kan anses vara drivkraften bakom forskningsfrågorna och syftet med undersökningen kommer klarläggas och reflekteras över under alla processer (jmf. Thomsson, 2010, s. 38-41).

Etiska ställningstaganden

I detta examensarbete har de forskningsetiska aspekterna tagits i beaktning och problematiserats samt övervägts utifrån de riktlinjer som vetenskapsrådet lyfter fram, vilka omfattas av informationskrav, samtyckeskrav, nyttjandekrav samt konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet, 2002, s.7-14). Ett samtycke ska enligt Vetenskapsrådet (2002, s.9) inhämtas från de berörda deltagarna för att de själva ska kunna avgöra, efter att de har tagit del av studiens syfte, om de vill fortgå medverkansprocessen eller inte. Denna

studie har inte haft några direkta urvalspersoner vars samtycke har kunnat inhämtas från eftersom den baserats på redan befintliga förhör som är transkriberade och offentliga handlingar, vilket vi har blivit tilldelade. Därmed har inte heller informationskravet uppnåtts helt ut, mer än att tingsrätterna, som agerat som uppgiftslämnare, informerats om studiens syfte vilket ligger i linje med informationskravet (Vetenskapsrådet, 2002, s.7). Etiska överväganden har dock tagits med i beaktning genom att vi bland annat övervägt hur förhørsledare skulle kunna påverkas av att inkluderas i materialet utan dess vetskap. Det drogs då en slutsats om att de inte kommer att påverkas till den grad att det inte är oförsvarbart, och vi valde därmed att fortgå processen.

För att minimera skaderisk har alla förhørsledare och förhörspersoner avidentifieras i enlighet med konfidentialitetskravet till den grad att det ska vara nästan omöjligt för utomstående att identifiera vilka som har deltagit (Vetenskapsrådet, 2002, s.12). Det är dock svårt att genomföra en fullständig avidentifiering inom kvalitativa studier, eftersom exakta citat inkluderas och presenteras i resultatet (Bryman, 2011, s.133f). Bryman nämner att använda sig utav fiktiva platser och personer är ett vanligt sätt att genomföra en avidentifiering. I denna studie har dock även detta valts bort och resultaten presenteras i en mer allmän karaktär. Enskilda citat har således inte kopplats till det enskilda förhör det är hämtat ifrån. Alla frågor från ett och samma förhör har inte heller inkluderats i framställningen av resultat, på grund av att det ökar chansen för identifiering om alla frågor är inkluderade. För att hålla på anonymiteten hos de vars namn nämns i förhören, ersattes alla namn med "XXX" istället för ett fingerat namn. Att använda olika alias istället för "XXX" gör att uttalanden lättare kan spåras till samma person i det övriga materialet om någon känner igen scenariot som återfinns däri.

Avidentifiering anses vara extra viktigt i denna studie eftersom examensarbetet blir en offentlig handling där forskningsprojektet är en offentlig myndighet som ligger i allmänhetens intresse. Det innebär att de sitter i en mer utsatt position, både som förhørsledare och som polisorganisation i stort, jämfört med privatpersoner på grund av deras offentlighet om studien skulle generera i icke önskvärda resultat. Anställda inom myndigheter riskerar även att bli förföljda och föremål för destruktiva gärningar på hemmaplan om någon är missnöjd med dennes arbetsrelaterade insatser, vilket genom kommunikation med arbetsföra poliser konfirmerats hänt, samt vara en risk med deras arbete.

Vad gäller de förhörda, har det valts att inte ta med förhör med personer som är under 15 år fyllda i materialet, då de inte är straffmyndiga. Att vara straffmyndig innebär att man enligt lag kan dömas för brott som begåtts. Denna avgränsning tar med etiska aspekter i beaktning, då en omyndig person som observeras i en förhörssituation är av extra känslig karaktär (Vetenskapsrådet, 2002, s.9). Vidare kommer materialet som samlats in till denna studie endast att användas i detta syfte och inte användas inom andra ändamål, vilket ligger i linje med nyttjandekravets kriterier (Vetenskapsrådet, 2002, s.14).

Resultat och analys

Det resultatet som framkommit ur det material som analyserats i denna studie, det vill säga i de 13 förundersökningsprotokollen, kommer i detta avsnitt presenteras utifrån den tematiska kodningsram som konstruerats. Kodningsramen hade som syfte att få en fördjupad kunskap om hur förhørsfrågor nyttjas av förhørsledare med olika förhörspersoner och hur de gynnar eller hämmar konstruktionen av information. Materialet presenteras först utifrån ett mer generellt perspektiv över vad materialet belyser. För att sedan gå in mer ingående på de resultat som framkommit utifrån de frågeställningar som utformats med studien, vilket var;

- Hur uttrycker sig förhørsledaren vid frågor med riktade svar som på olika sätt styr eller avgränsar förhörspersonen och i vilka sammanhang används dessa?
- Hur uttrycker sig förhørsledare vid frågor som bjuder in till fri återberättelse och i vilka sammanhang används dessa?
- Hur skiljer sig förhørsledarens bemötande åt i förhör med misstänkta, vittnen och målsäganden?

Utifrån dessa frågor konstruerades således följande huvudteman och subteman:

HUVUDTEMAN		
Frågor som bjuder in till fri återberättelse	Frågor med riktade svar	Förhørsledarens subjektiva yttranden
SUBTEMAN		
Öppna frågor	Suggestiva frågor	Åsikter
Specifika frågor	Slutna ja- eller nej frågor	Påståenden
	Ledande frågor	

Generellt om vad materialet belyser

Ur datamaterialet framkom det att sättet förhørsledaren ställer sina frågor varierar och kan definieras utifrån särskilda stilar och diskurser. Att sättet som förhørsledaren kommunicerar sina frågor skiljer sig åt kan baseras både på att val av fråga påverkar vilka svar denne kan tänkas erhålla, samt på vilken konsekvens som eftersträvas. Olika typer av frågor, menar vi emellertid kunna spegla en viss förväntan hos förhørsledaren om en viss typ av svar hos förhörspersonen, baserat på antaganden från egna teorier eller tidigare förhör.

Resultaten visar att språket används taktiskt för att uppnå olika mål i olika kontexter. Sättet som förhørsledaren formulerade sina frågor kunde ibland skilja sig åt, ibland beroende på vem som förhörs i vilket syfte, samt på vad som önskas uppnås med förhöret. De olika frågetyper som identifierades, användes därmed i olika ändamål. Öppna frågor definierades som att de innehåller ord som "berätta", medan slutna ja- och nej frågor är de som inte till synes eftersträvar annat än ett ja eller nej. Ledande frågor är frågor som föreslår en detalj i frågan som vi menar önskas verifieras utifrån annan vetskap eller egen uppfattning om händelsen. Specifika frågor söker svar på var, när och hur exempelvis,

medan suggestiva frågor föreslår ett scenario för den förhörde. Subjektiva yttranden är istället frågor eller uttalanden som innehåller personliga åsikter eller påståenden där bevis ingår i en konfrontation.

Generellt formulerade sig förhørsledarna i störst utsträckning i specifika eller slutna ja- och nej frågor, varav den förstnämnda användes för att utröna detaljer kring brottet och den sistnämnda för att verifiera olika faktorer. Vid vittnesförhör framgick det att det var vanligt att förhørsledarens frågor formulerades för att bekräfta detaljer målsägande och misstänkt uppgett. Kommunikationen gentemot vittnen präglades av mestadels ledande samt specifika frågor, då de ingick allt oftare än frågor som uppmuntrar till öppet berättande, frågor som primärt kan anges ja eller nej på, samt frågor som föreslår ett färdigt scenario.

Vad gäller resultatet vid målsägandeförhör förekom istället mestadels specifika frågor, som ger möjlighet till viss mån av fritt berättande, men om en specifik aspekt, händelse eller detalj. Dessa användes främst för att få fram information kring vad som hänt innan, under och efter brottet. Även slutna ja- och nej frågor var vanligt förekommande i förhørsledarens formuleringar med målsägande, och då för att verifiera eller förkasta olika faktorer inblandning i brottet och personerna runt omkring det. När det kom till misstankeförhör ställdes det även här flest specifika och slutna ja- och nej frågor, men i störst syfte att höra den förhörde om bevismaterial.

Den fråga som användes i allra minst utsträckning vad gäller hela materialet, samt de olika förhörspersonerna, misstänkt, vittne och målsägande, var öppna frågor som uppmanar till fri återgivning och innehåller ord som uppmanar till det. Dock användes detta sätt att tala med den förhörde vid flest tillfällen när det kom till målsägande och misstänkt. Vad gäller att lägga in personliga åsikter, som tyder på misstro på den förhördes utsaga, var det allra vanligast i kommunikationen med misstänkta.

Frågor som bjuder in till fri återberättelse

Det första huvudtemat som kunde identifieras utifrån detta materialet var *frågor som bjuder in till fri återberättelse*. Här återfinns citat som innebär att förhørsledaren bjuder in förhörspersonen till att helt eller delvis återge en fri berättelse om något generellt eller om någonting specifikt. De underteman som konstruerades under det här temat blev *öppna frågor* och *specifika frågor*.

Öppna frågor

De frågor som omfattades under subtemat *öppna frågor* är frågor som syftar till att få personen att berätta fritt ur sin egen minnesbild om en händelse utan någon påverkan från förhørsledarna. Eftersom öppna frågor till stor del omfattas av orden "berätta", "förklara", eller "beskriv", var det ett kriterium att uttalanden skulle innehålla dessa uttryck för att kategoriseras in under detta subtema. Förhørsledarna använde sig av öppna frågor i en ytterst liten omfattning i jämförelse med andra sätt att formulera sig. Detta sätt att fråga efter information visade sig dock vanligast i målsägande- och misstankeförhör, medan det enbart förekom ett fåtal gånger i förhör med vittnen. Att öppna frågeställningar används mindre än frågor som *leder* eller *begränsar* svarsalternativen från förhörspersonen anses vara en stor problematik inom området, eftersom detta sätt att ställa

frågor genererar i längst och mest tillförlitliga svar. Dessutom innebär det att förhörspersonen inte ges någon chansen att utifrån sitt eget minne återge händelseförloppet, utan någon subjektiv påverkan av förhørsledaren.

Inom vittnesförhör formulerade sig förhørsledarna på liknande sätt i alla öppna frågor som kunde identifieras inom olika förhör, vilket var likartat med dessa citat: *“Kan du berätta vad du såg igår om händelsen?”* samt *“Kan du berätta om vad du såg och lade märke till igår kväll?”*. I vilken utsträckning öppna frågor används i målsägandeförhör varierar utifrån förhørsledare och från förhör till förhör. Inom några förhör går det att finna ett flertal öppna frågor medan vissa förhör inte innehåller dessa frågor överhuvudtaget. Hur förhørsledarna uttrycker sig inom målsägandeförhör varierar dock vad gäller öppna frågor. Vid flertal tillfällen används öppna frågor i stil med denna: *“Beskriv vad du menar med kränkande?”* och *“Kan du med egna ord beskriva hur rädd du var när du fick hoten...”* för att få reda på handlingens emotionella konsekvenser.

Vid misstankeförhör kan förhørsledare istället använda sig av uttryck likt detta: *“Kan du berätta vad som hände?”*, för att få den förhörde att berätta vad som har hänt inledningsvis i förhöret. I några förhör går det att identifiera att förhørsledaren använder sig av öppna frågor för att få förhörspersonen att utveckla ett visst scenario genom att inledningsvis upprepa vad förhörspersonen säger om ett visst fenomen för att sedan be denne utveckla. Ett exempel på det är när en förhørsledare säger *“Det du säger med att du kämpar med att inte dricka för mycket alkohol. Kan du utveckla det?”*.

När förhørsledaren använder sig av ord som berätta och beskriv, som kan anses vara neutrala- och icke laddade benämningar, ger det ett sken av att de försöker hålla en objektiv position och inställning i förhöret. Att uttrycka sig på ett sådant sätt tyder på att förhørsledaren är intresserad av att höra förhörspersonens egna syn på exempelvis sin alkoholkonsumtion utan att förhørsledaren själv lägger in några egna värderingar. Utifrån ovanstående citat som tagits upp som exempel går det att se att förhørsledarna uttrycker sig på olika sätt beroende på vem de håller förhör med. Misstänkta ombeds att berätta *vad som hände*, vittnen *vad de såg* medan vid målsägandeförhör sökte förhørsledarna istället uttryck *för att få reda på känslor*. Det visar sig dock sammantaget att användandet av öppna frågor i samtliga av de studerade förhören resulterar i utförliga svar. Förhör med vittne där denne ombes att fritt berätta om händelsen genererade svaret exempelvis i 298 ord, förhör med misstänkt genererade i 234 ord, medan fritt berättande genererade i 384 ord i målsägandeförhör.

Specifika frågor

Frågor som delades in i det andra subtemat, *specifika frågor*, är citat där frågorna är av specifik karaktär, men som ändå tillåter den tillfrågade att svara fritt om det som efterfrågas. Specifika frågor innehåller ofta ord som “var”, “när”, “hur”, “vad”, “vart”, “vem”, “vilka” och “varför” följt av en särskild inriktning. Det innebär således att uttalanden som innehåller dessa ord, samt ger en öppning till förhörspersonen att utveckla något särskilt hamnade under denna kategorin. Dessa frågor används ofta i förhör efter

att förhørsledarna har gett förhörspersonen möjlighet att själv berätta om händelsen genom öppna frågor. Syftet med användningen av dessa frågor tolkas många gånger vara för att verifiera platser, tidpunkter, personer, motiv, känslor etc. kring händelsen. Med andra ord handlar de om att samla in konkret information om olika saker. Detta gick att identifiera genom att de uttryckligen använder ord som "avstånd", "vem var", "klockan" och dylikt. Utifrån analysen som görs på de förhör som studien omfattas av, går det att identifiera att förhörspersonen ofta behöver få dessa frågor ställda till sig för att uttrycka dessa typer av detaljer. Exempel på specifika frågor som förhørsledarna ställer för att verifiera detaljer är:

"Vad är din inställning till de här misstankarna?"

"Vem är XXX?"

"När sa xxx detta?"

"Hur nära dig var olycksbilen?"

"Vart var du när du fick detta meddelandet?"

"varför puttade xxx på xxxx?"

"Vilka var det som kom till ditt rum?"

"(...) minns du hur du kände då?"

Det visade sig vara en varierande omfattning kring hur utvecklande svar förhørsledarna fick från förhörspersonen beroende på vad de frågade efter samt hur de formulerade sig. Utifrån förhören som ingick i urvalet gjordes en granskning på de frågor där förhørsledare uttryckt sig genom ovanstående citat, samt på likartade sätt. Vid ett förhör med misstänkt gärningsperson där förhørsledare försöker verifiera ett händelseförlopp svarade förhörspersonen med 71 ord. Vid ett tillfälle försöker förhørsledaren att formulera frågan på sådant sätt som gör att förhörspersonen ska verifiera och utveckla detaljer kring personer, vilket resulterade i ett svar på 15 ord. Medan en fråga där förhørsledare ville att förhörspersonen skulle specificera detaljer gällande plats, genererade i 20 ord, och vid fråga om tid genererade svaret i 10 ord. Vid förhör med vittnen visade det på liknande resultat som vid misstankeförhör, då frågorna genererade i ett svar på 68 ord, 23 ord, 61 ord samt 22 ord. Omfattningen baseras således på frågor där förhørsledaren formulerar frågan på sådan sätt som syftar i att få svar på detaljer om omgivning, avstånd, fordonsdetaljer samt vittnes uppfattning. Medan specifika frågor där förhørsledaren uttrycker sig på ett sådan sätt där denne vill verifiera målsägandes känslor vid ett scenario genererade i ett svar på 36 ord respektive 144 ord.

Frågor med riktade svar

Det andra huvudtemat namngavs till *frågor med riktade svar*. Inuti det här temat samlades de citat där förhørsledaren mer eller mindre styr förhörspersonens svar eller svarsalternativ, genom att exempelvis föreslå detaljer eller ett scenario över hur ett händelseförlopp utspelats. Materialet kom således att bilda tre olika subteman, *suggestiva frågor*, *slutna ja- och nej frågor*, samt *ledande frågor*.

Suggestiva frågor

Inom det första subtemat, *suggestiva frågor*, samlades de frågor och uttalanden där förhørsledaren försökt få förhörspersonen att komma ihåg något särskilt, som snarare inbegriper förhørsledarens antagande om ett händelseförlopp än det faktiska händelseförloppet, då scenarion speglas upp med information som *inte* framkommit tidigare. Dessa antaganden om en händelse grundar sig varken i tidigare förhör med samma förhörsperson, eller i förhör med andra i samma utredningsärende. När förhørsledarna använder dessa typer av frågor uttrycker de sig i stil med;

“Varför är du arg på xxx?”

“När xxx kommer till busskuren... Vem går hon fram till?”

“Vad är det som gör att han kastar/slår sönder kaffekoppen?”

Att förhørsledaren använder suggestioner innebär att det inte är förhörspersonens egna uttryck eller version av en händelse som framkommer, utan de påverkas och leds in på specifika spår som förhørsledaren vill ha bekräftat eller avvisat. Att uttrycka sig på ett sådant sätt strider mot förhørsledarens uppgift att behålla en objektiv ställning gentemot förhörspersonen. Det är förhørsledarens ord och inte den förhördes.

Vid flertal tillfällen ges det inte ett tydligt sken av att det är suggestioner som förekommer, eftersom det kan ge en bild av att det är en neutralt ställd fråga där syftet kan antas vara att bekräfta ett fenomen som framkommit. Exempelvis uttrycks vid ett tillfälle *“Men du kom på något så att du inte stannade kvar i lägenheten?”*, vilket vid första anblick *inte* ansågs vara en suggestion. Vid närmare granskning av förhören visade det sig dock att förhörspersonen aldrig har gett uttryck för att denne skulle ha lämnat lägenheten på grund av att denne kommit på något, vilket innebär att det är förhørsledarens egna uttryck av händelsen. Vid suggestiva uttryck från förhørsledare som liknar ovanstående citat varierade antalet ord i förhörspersonens svar. Vid fem olika frågor varierade svaren från 32 ord, 5 ord, 9 ord, 28 ord samt 4 ord.

Slutna ja- och nej frågor

Det andra subtemat, *slutna ja- och nej frågor*, omfattades av yttranden från förhørsledaren som syftar till att få förhörspersonen att enbart bekräfta eller avvisa särskild information som förhørsledaren uppger eller frågar efter. Det kan vara information som antingen helt, delvis, eller inte framkommit alls i pågående- eller tidigare förhör. Några exempel på hur förhørsledarna använder sig av slutna frågor är:

“Kommer du ihåg händelsen den 17 april 2013?”

“Var någon med dig?”

“Frågade butiken dig om kvitto?”

“Har du berättat för din pappa att du har en pistol?”

“Kommer du ihåg vad den tilltalade heter?”

“Var det några på åhörarplatsen?”

Att förhørsledaren använder sig av frågor med sluten karaktär gör att de riktar in sig på väldigt specifika riktningar och detaljer. Många gånger ger det sken av att förhørsledaren försöker få fram ett erkännande eller bekräftande av förhörspersonen på ett så snabbt och koncist sätt som möjligt. Ett exempel på ett sådant tillfälle är när en förhørsledare uttrycker "*Har du skrivit dessa meddelanden?*" inledningsvis i ett förhör.

Oberoende av vem förhörspersonen är, samt vad det är för slags detaljer som förhørsledarna försöker att få förhörspersonen att bekräfta eller avvisa genererade slutna ja- och nej frågor i korta och koncisa svar. Utifrån frågor som är ställda på liknande sätt som ovanstående citat varierade svaren mellan att vara 1 ord, till att vara 4 ord, 7 ord och fortsätter variera upp till ungefär 18 ord. Det visar sig inte vara någon större skillnad på hur förhørsledarna uttrycker sig eller på vilket sätt de använder slutna frågor, så genererar sluta frågor i allmänhet i korta och koncisa svar.

Ledande frågor

Det sista subtemat, *ledande frågor*, innehåller frågor eller yttranden från förhørsledaren som syftar till att få förhörspersonen att minnas, eller uppge icke identifierade detaljer i frågan som förhørsledaren anser vara av vikt att få förhörspersonen att exempelvis bekräfta, såsom "*hade han ljust hår?*". Några uttryck som förhørsledarna använde sig utav var:

"Pistol hade du på dig när du greps, är det därför du hade pistol på dig, för att döda XXX?"

"Hade du tänkt använda vapnet mot någon?"

"Kan det vara så att du var på väg hem till XXX nu igår kväll?"

"Har du någon gång skrivit ett meddelande och undertecknat detta med en annan persons namn?"

Ledande frågor används när förhørsledaren målar upp en bakomliggande bild av ett förlopp, person, uppsåt eller dylikt. Dessa frågor uppmanar förhörspersonen att komma ihåg väldigt konkreta saker och sättet som frågan ställs på begränsar även förhörspersonens möjlighet att fritt beskriva något, eller någon. Då dessa frågor innehåller en konkret uppfattning om något, det innebär således att svaret förhørsledaren kan erhålla avgränsas till just det området.

Utifrån tre frågor där förhørsledaren har uttryckt sig på ett sådant sätt som gör att frågorna blir av ledande karaktär och riktar in förhörspersonen mot en viss riktning, lika ovanstående citat, svarade förhörspersonerna olika långt. Vid ett förhör genererade svaret i 1 ord, vid det andra förhöret omfattades svaret av 9 ord medan i det tredje förhöret svarade personen med 60 ord.

Förhørsledarens subjektiva yttranden

Det tredje huvudtemat som skapades blev *förhørsledarens subjektiva yttranden*. Detta tema innehåller således frågor eller yttranden där en personlig åsikt eller ett påstående kan identifieras från förhørsledaren. Det kan handla om att personliga åsikter utifrån ett faktum som att bevis finns, ges uttryck för.

Åsikter

Det första subtemat, *åsikter*, består av uttalanden som speglas av förhørsledarens personliga åsikter om någonting. Att det handlar om personliga åsikter kan urskiljas genom att adjektiv används om något specifikt. Även om förhørsledarens roll innebär ett objektivt förhållningssätt till den misstänkte eller förhörde, är det svårt att hålla en intervju där ens egna förkunskaper, fördomar och personliga åsikter inte lyser igenom i interaktionen med andra människor (jmf. Törestad, 2008, s.128f.). Ett exempel på när detta sker återfinns i exempelvis förhørsledarens yttrande "*det är ju märkligt att en kompis hotar en annan kompis, eller?*". Nyligen nämnda citat innehåller orden "märkligt", vilket här tolkas som att förhørsledaren ger uttryck för en personlig åsikt i sin kommunikation med den förhörde. Vilket blir ännu tydligare då den förhörde själv inte heller yttrat något om att det ska vara märkligt innan förhørsledaren formulerar sig på det viset. Ett ytterligare citat som exempel på att en personlig åsikt lyser igenom det som sägs är "*Hotade alltså din kompis dig för 2 500 kronor?*". Formuleringen på denna fråga antyder att förhørsledaren anser att det är konstigt att personen i fråga blivit hotad för 2 500 kr. Användningen av orden "alltså" avslöjar detta då "alltså" i talspråk, enligt vår tolkning, på det sättet det används i frågan tyder på att förhørsledaren ger uttryck för en egen uppfattning om att summan pengar är för liten för att resultera i att någon hotar en annan.

Påstående

Det andra subtemat, *påståenden*, inbegriper att förhørsledaren uttalar något som tyder på att dennes uppfattning strider mot vad förhörspersonen uppger, exempelvis på grund av vetskap om annan bevisning eller brist på trovärdighet.

Flera uttalanden som görs av förhørsledare innehåller ordet "ju", vilket kan tolkas som ett laddat- och ifrågasättande ord i de sammanhang de nämns. Detta kan illustreras genom att förhørsledaren sa "*Men det står ju underskrivet "XXX"?*" och "*Det är ju skrivet från din telefon...*". Att förhørsledaren inte tror på den förhördes utsagor ger sig också i uttryck när denne använder sig av yttranden som "du sa till om med" (förstås som de menar "du sa till och med") vilket tolkas som ett ifrågasättande. Detta då *till och med* i vardagliga sammanhang är ett uttryck som kan användas i diskussioner där den ena personen försöker övervinna eller ifrågasätta den andra genom att använda motbevis på vad denne har sagt tidigare. Ett exempel på när en förhørsledare uttrycker detta illustreras när förhørsledaren sa "*Du sa till om med den XX månad att du lämnar din telefon till skolpersonal när du är i skolan...*". Även "*XXX säger att du aldrig lånar ut din telefon...*" är ett exempel på att förhørsledaren inte ser förhörspersonens utsagor som korrekta och ifrågasätter den, då

denne kontrar förhörspersonen med ett uttalande av en annan förhörsperson i samma mål. Här används dennes uttalande för att motbevisa det den förhörde sagt.

Resultatens koppling till teori och tidigare forskning

Nedan kommer det att påbörjas en diskussion om studiens resultat, och hur det förhåller sig till diskurspsykologi av Wetherell och Potter. Därefter diskuteras vilka likheter och skillnader som kan påvisas mellan resultatet och den tidigare forskningen som behandlats i denna studie.

Teorianknytning

Hittills och fortsättningsvis kommer vi i denna studie enbart använda oss av termen förhör, och förhörssituation när det kommer till att höra en person om ett brott i syfte att samla in information och bevis. Dessa begrepp används för enkelhetens skull, även om förhör och de ord som nyttjats synonymt med det kan *liknas med* en intervju och *bör* benämnas som en slags intervju, eftersom det reducerar den negativa (och ibland anklagande) laddningen hos begreppet "förhör". Det präglas av olika diskurser som bygger på att kriminella främst utsätts för det och att det är lika med en anklagan, eller ställer krav på informationsutbyte.

Diskurspsykologi som teori bidrar till att tolka resultatet genom att den menar att språket delvis präglas av tolkningsrepertoarer, diskurser som leder till att förhöret antingen ses som en utfrågning, eller en utredande intervju och att språket således används för att uppnå olika saker (Potter & Wetherell, 1987, s.156). Vidare säger teorin att diskurser skapar ideologier som bidrar till att sociala företeelser och mönster upprätthålls som enbart främjar en grups intressen (Potter & Wetherell, 1987, s.187). Ideologier kan exempelvis vara hur kriminella definieras, såsom mindre värdiga medborgare, vilket i sin tur leder till att de i samhället behandlas och talas om på andra sätt än de individer som inte anses tillhöra den gruppen. Konsekvensen av detta blir då att de som kategoriseras som kriminella behandlas och talas om på andra sätt än de individer som inte anses tillhöra den gruppen. Vad gäller förundersökningsledare innebär det att förhørsledaren kan rättfärdiga sina handlingar och kommunikation med ideologier, samtidigt som dessa kan ha en direkt inverkan på förhørsledarens språkliga och sociala interaktion. Det kan innebära att vittnen, misstänkta och målsäganden behandlas och tilltalas olika på grund av de diskurser som omger dessa subjektpositioner (Potter & Wetherell, 1987, s. 181; Winther & Jørgensen, 2000, s.108.) Det innebär emellanåt, vilket även kunde styrkas i den här studien då tonen var mer konfrontativ och ifrågasättande, att förhørsledaren via sitt sätt att uttrycka sig i tal med den misstänkte vidmakthåller klyftan mellan kriminella och övriga medborgare.

Att vara förhørsledare inom polisen innebär att denne, trots att arbetet genomförs inom en särskild kontext som värnar om ett objektiva förhållningssätt, kan anta olika jag som bygger på olika identiteter (jmf. Potter & Wetherell, 1987, s. 98; Winther & Jørgensen, 2000, s.105f). Dessa kan även förändras och formas om av diskurser (jmf. *ibid.*). Följande

är exempel på tre olika identiteter som vi menar oss kunna identifiera i den här studien genom språket som förhørsledaren nyttjade mot förhörspersonen som målsägande, vittne eller misstänkt. En första identitet är den som *professionell förhørsledare*, vilken främst kan sägas bygga på de arbetsbeskrivningar som denne har då kommunikationen var genomgående formell, saklig och saknade både konfrontation och empati. En andra identitet är då förhørsledaren antar en identitet som här benämns som *polis*, vilken även den grundar sig på arbetsbeskrivningar, men som i en ännu större omfattning består av rättvisa i lagens mening och att de ska skydda samhället mot kriminalitet och brottslingar. De kan sägas stå på de svagas sida, eftersom polis-identiteten i den här studien visade sig genom att de då uttryckte mer empati och välvilja i sitt språk med målsäganden, något som inte återfanns i uttalanden med vittnen eller misstänkta. Förhørsledaren kan även anta en identitet som *medborgare*, vilken omfattar de diskurser som präglar denne på fritiden. Identiteten som medborgare identifierades genom att personliga åsikter gavs uttryck i dennes tal, vilket även var vanligast vid förhör med misstänkta och då i en något nedlåtande form.

Vi menar att skillnaderna mellan ovan beskrivna identiteter kan beskrivas som följande: En förhørsledare kan i en medborgar-identitet stå för att denne ogillar kriminella och anse att brottsutsatta är offer som måste tas strid för, medan en identitet som professionell förhørsledare innebär att denne förhåller sig mer opartiskt och söker enbart information och sanningen. En identitet som polis kan istället grunda sig på att misstänkta ljuger för att inte åka dit och att målsägande ska försvaras - när de har en skälig misstänkt. Genom att förhørsledaren ser på en förhörssituation på ett visst sätt, påverkar det således vilken identitet denne kommer anta, samt hur språket används (Potter & Wetherell, 1987, s.98; Winther & Jørgensen, 2000, s.108). I den här studien kunde man även identifiera att olika identiteter kan stå i antagoni, vilket innebär att det råder en konflikt, med diskursen om att en polis ska vara rättvis och behandla alla lika inför lagen, då förhørsledaren i vissa dialogförhör med misstänkta formulerade sig på så vis att personliga åsikter eller misstro kunde lysa igenom det som sades. I andra uttalanden speglades talet istället av en mer objektiv inställning, som när denne använde språket för att uppnå konkret information.

Hur en förhørsledare ser på ett förhör och vad denne vill uppnå styr huruvida förhørsledaren ser förhörssituationen som en *utredande intervju*, eller *utfrågning*. Förhöret vilar i båda fallen på olika diskurser om vad ett förhör är och det styr i sin tur vilka repertoarer som används. Förhörssituationen påverkas av bland annat vem det är som förhörs, om det är målsägande, misstänkt eller vittne, och kan då inverka på vilken approach förhørsledaren väljer att inta i sitt språkbruk vid ett förhör. Val av repertoarer menar diskurspsykologi som teori baseras på en taktisk övervägning där olika termer och begrepp används för att skapa den effekt som eftersträvas (Potter & Wetherell, 1987, s.156). Detta menar vi vara aktuellt vid förhör. Exempel på två olika approacher som kunde identifieras i studiens material är neutral faktainsamling och konfrontation, vilka baseras på olika strategiska användningar av repertoarer för att uppnå olika mål, varav den förstnämnda söker uppnå så mycket information som möjligt och den sistnämnda ett erkännande.

Eftersom sammanhanget, vem som förhörs, påverkar förhørsledarens språk och repertoarer, är det essentiellt att lyfta fram att det beror på att målsäganden, vittnen och misstänkta är olika subjektspositioner som skapar olika förväntningar och föreställningar på dem (jmf. Potter & Wetherell, 1987, s. 156; Boréus, 2015, s.165). Dessa subjektspositioner saknar indikation på ålder och kön, vilket gör att de istället kan ses inneha en speciell roll i ett givet sammanhang. I studien framkom det att målsäganden bemöttes med empati och hördes fritt i större utsträckning, vars roll gick ut på att bistå med personlig och konkret information. Misstänkta bemöttes istället ofta som om de begått gärningen som målsägande hävdar. Vad gäller vittnen säger ordet "vittne" att de *bevittnat* något, men de behöver inte ha sett något utan kan istället höras av annan orsak, men oavsett så ska vittnen diskursivt bistå med detaljer eller information. Detta innebär att språket gentemot förhörspersonen präglas av vilken subjektsposition denne har, om det är ett vittne, målsägande eller misstänkt, men även tvärtom, att subjektspositionen styr språkbruket hos förhørsledaren. I det här materialet kan det illustreras genom att målsäganden möttes av mer empatiska uttalanden och genom att misstänkta bemöttes mer konfrontativt - vilket stärker deras subjektsposition som målsägande och misstänkta.

Vid misstankeförhör eftersträvas ofta ett erkännande för att bekräfta att det är rätt person som står som misstänkt, följt av en beskrivning av gärningen, uppsåt och motiv. En situation som denna leder, vid ett synsätt om att förhör är en utfrågning snarare än en utredande intervju, till att språket präglas av diskurser som kan härledas till Reid-tekniken. Det innebär då att förhørsledaren kan formulera sina frågor och uttrycka sig på ett mer konfrontativt, ifrågasättande och på ett mindre objektivt sätt. Ur denna studies material blev det tydligt att misstankeförhör ofta ses som en utfrågning av förhørsledaren, då förhørsledarens kommunikation ofta bestod av frågor med färdiga scenarion, ja- och nej frågor, konfrontation med bevis, samt specifika detaljer. Uttalanden som kan tolkas som mindre objektiva, då de innebär att en personlig åsikt ingår i förhørsledarens sätt att uttrycka sig, kunde även identifieras i denna studies material. Dessa förekom i störst utsträckning vid förhör med misstänkta, vilket tyder på att det råder diskurser kring misstankeförhör som baseras på en bild av dem som skyldiga brottslingar.

Att betrakta förhör som en utredande intervju, visade sig här genom avsaknad av konfrontativa diskurser i förhørsledarens kommunikation, samt att förhørsledaren formulerade sig mestadels på så vis att denne gav ordet helt eller delvis fritt åt den hörde. Dessa två kriterier var vanligast i målsägandeförhör, vilket tyder på att förhørsledaren i sitt språk här inte strävar efter att motbevisa eller ifrågasätta målsäganden om det denne säger och därmed tolkar sammanhanget som en utredande intervju. I sin tur tolkas det även som att formuleringar som uppmanar till helt eller delvis fri återgivning används som resurser för att uppnå en viss social konsekvens. En första önskvärd konsekvens kan vara att fördela makt (jmf. Potter & Wetherell, 1987, s.108), eftersom det innebär att förhørsledaren inte själv enbart styr innehållet i konversationen. En annan är att målsägandena ska känna sig uppmärksammad och uppleva empati, genom att förhørsledaren ställer öppna eller specifika frågor kring emotionella aspekter. Dessa två exempel leder fram till en tolkning av oss, om att förhørsledaren betraktar förhöret mer

som en utredande intervju, snarare än en utfrågning, på grund av maktfördelningen och fokus på den förhördes inre upplevelser.

När det kom till misstankeförhör formulerade sig förhørsledaren allra minst i ord och mening som uppmanar till fritt berättande jämfört med övriga frågor som ställdes i samma förhör. Det förekom även allra flest konfrontativa inslag vid denna typ av förhörsperson, vilket tyder här på att en repertoar om att polisen och den misstänkte som (potentiell) kriminell vidmakthålls, då denne inte erbjuds i lika stor utsträckning att tala fritt och konfronteras. Detta ses som en medveten eller omedveten diskursiv praktik från förhørsledarens sida. När det kom till vittnen efterfrågades det oftare efter mer specifik information och bekräftelse av detaljer, vilket gör att de behandlas som informationskällor för att styrka olika utsagor av misstänkt och målsägande. Att olika sätt att formulera sig, och vad som eftersträvades att uppnå för slags information är ett tecken på att sättet som språket används på målsäganden, vittnen och misstänkta skiljer sig åt i fråga om vilket diskursivt objekt förhørsledaren upplever sig samtala med.

Sammanfattningsvis påverkar kontexten vad förhørsledaren vill uppnå med sin verbala kommunikation och därmed vilka frågor som ställs. Sammanhanget kan grunda sig på huruvida förhørsledaren tror på den förhörde, deras personkemi, förutfattade meningar, samt vilken typ av förhör det rör sig om (misstanke-, vittnes- eller målsägandeförhör). Frågorna kan därmed sägas grunda sig på ett taktiskt användande av språket genom att sammanhanget i kombination med ändamålet med frågan styr hur den formuleras, samt att olika repertoarer präglar förhørsledarens språkbruk gentemot förhörspersonen. Om förhørsledaren vill åt specifik information om något då denne anser det vara av stor vikt, oberoende av förhörspersonens möjlighet till fri återgivning, så ställs därmed en fråga som uppnår det. I de fall öppna frågor används kan exempelvis förhørsledaren istället vilja uppnå motsatsen, nämligen detaljer och berättande utan någon speciell avgränsning till en konkret detalj.

Resultatets koppling till tidigare forskning

Likt den kanadensiska studien förekom öppna frågor minst antal gånger av samtliga granskade förhör, vilket gör att liknande slutsatser kan dras däremellan: att öppna frågor genererar längst svar utan påverkan av förhørsledaren, men sällan används i praktiken - även i svensk kontext. De resulterade i som mest 384 ord, medan slutna ja- och nej frågor vid randomiserat urval gav mellan 1- till 18 ord. Att öppna frågor genererade i högst antal ord kan rimligtvis förklaras genom Holmbergs (2004, s.165) studie, som påvisade att humanitärt intryck från förhørsledare resulterade i att målsägande ville tillhandahålla information. Holmbergs studie belyser endast offer, vilket här benämns som målsägande. Detta kan dock antas vara applicerbart även vid förhör vad gäller både vittnen och misstänkta, eftersom vi drar en slutsats från det granskade materialet att förhørsledarna försöker hålla sig neutrala vid öppna frågor genom att formulera sig med orden "berätta" och "beskriv". Det gav ett intryck av att förhørsledarna var intresserad av att höra deras syn på en händelse, utan att själv lägga in subjektiva åsikter. Detta kan således anses som

en respektabel behandling av förhörspersonen, vilket Holmberg (2004, s.167) nämner framkalla en positiv känsla som mynnar i mängd information som återgavs, det kan således vara förklaringen till att öppna frågorna genererade i längst svar i jämförelse med andra frågetyper.

Resultatet i denna studie visade också att förhørsledare många gånger använde öppna frågor för att verifiera målsägandens känslor, medan öppna frågor inte användes i lika stor utsträckning med vittnen och misstänkta. Detta tolkar vi som att förhørsledarna gör för att visa att de bryr sig om målsäganden genom att de då visar en empatisk och sympatisk sida. Ett exempel från denna studie är då förhörspersonen ombads att berätta om sina känslor och sitt mående, efter att det varit med om en händelse. Att visa på empati kan vara ett sätt för förhørsledaren att etablera kontakt på ett medmänskligt plan och skapa en tillitsfull relation. Enligt tidigare forskning (jmf. Snook, Luther & Quinlan, 2012, s.1329, Walsh & Bully, 2010, s.317f, samt Holmberg, 2004, s.165) är detta något som gynnar både mängd och tillförlitlighetsgrad i förhörspersonens svar, vilket vi även kunde se i denna studie, då målsägande vid ett sådant tillfälle svarade med 384 ord. Den empatiska sidan ansågs inte visas i lika stor utsträckning hos vittnen och misstänkta, vilket kan vara en förklaring till varför resultatet visade att de inte yttrade sig i lika stor utsträckning som målsägande gjorde.

Slutsatsen om att helt- eller delvis öppna frågor, där förhørsledarna uppvisar medmänsklighet gentemot förhörspersonen, genererar i längre svar liknar det resultat som belyses i Holmbergs (2004, s.167) studie om tillhandahållande av information. Walsh och Bully (2010, s.317) nämner även i sin studie att förhørsledare fördelaktigt bör använda sig av manualen utifrån PEACE eftersom det genererar i mer tillförlitliga och fullständiga utsagor, upp till 63% av förhören som inkluderats i studien. Eftersom PEACE bygger på att undvika konfrontationer och istället strävar efter att skapa goda relation till den förhörde, kan det även antas finnas kopplingar till att förhørsledarna följer dessa manualer i större utsträckning i målsägandeförhör än hos vittnen och misstänkta, även om vi inte kan dra någon exakt slutsats eftersom det inte kan gå att identifiera med säkerhet.

I denna studien visade det sig att frågor som formulerades på sådant sätt att förhørsledaren ställer frågor som mer eller mindre riktar förhörspersonens svar, exempelvis slutna ja- och nej frågor, ledande- och suggestiva frågor, användes i stor utsträckning. Att förhørsledaren formulerar sig på ett sådant sätt gör enligt Mason (2016, s.80f) att svaren determineras. Dessa frågetyper genererade dessutom i allmänhet korta och koncisa svar, oberoende av vem som förhördes i denna studien. Att dessa frågor genererar i korta och koncisa svar men ändå används i stor utsträckning visas även i tidigare studier. Exempelvis anser Snook, Luther & Quinlan (2012, s.1329) att dessa typer av frågor ska undvikas då det genererar i bristfällig information, trots det så är det slutna frågor som utgör 39.98 % av förhörets frågor i deras studie. Kleider-offutt, Cavrak och Knuycky (2015, s.315) nämner dessutom att dessa ska undvikas då de kan generera i felaktig information på grund av att minnet påverkas av förhørsledaren. Trots det så visade

resultaten på att förhørsledare använder sig av dessa typer av frågor vid tillfällen då förhørsledaren inte ansåg att minnet var påverkningsbart av händelsen.

Vid analyseringen av materialet tolkade vi att förhørsledaren använder sig av slutna frågor för att få fram konkret information eller ett erkännande från förhörspersonen på ett så snabbt och koncist sätt som möjligt. Detta skulle kunna spegla att förhørsledaren vill ha förhöret och utredningen avklarat snarast möjligt, för att kunna väcka åtal. Förhørsledare riktar in sig på konkreta saker och begränsar deras fria berättelse, för att även föra in sin egen version av ett händelseförlopp. Att detta görs kan bero på att förhørsledarna drivs av att förklara ett visst fenomen utifrån vad de tror har hänt, deras bild av händelseförloppet kan baseras på målsägandens utsagor. Detta fenomenet visades i Masons (2016, s.86) studie, vilken nämns som problematiskt på grund av att de kan förekomma felaktiga- och otillförlitlig information.

Att förhørsledarna inte använder sig av öppna frågor, kan även minimera förhörspersonen genom att maktasymmetrier ökar då förhørsledaren styr förhöret genom att begränsa individen. Detta visar på dominans från förhørsledaren sida, vilket är faktorer som gjorde att förhörspersonen håller inne information snarare än att återge information i Holmbergs (2004, s.165-167) studie på grund av att de upplever negativitet. Att ge förhörspersonen få tillfällen att berätta fritt om händelsen, ligger även i linje med Nyberg (2010, s.55) studie som visade att detta var ett genomgående tema i förhören som ingick i hans studie. Det finns således sannolika förklaringar och paralleller mellan varför frågor som bjuder in till fri återberättelse gynnar i mer fullständiga och tillförlitliga svar, medan frågor med riktade svar snarare genererar i ofullständiga och mindre tillförlitliga svar.

Förhørsledare använder sig även av åsikter och påståenden i sina förhör. Genom att de använder sig av personliga åsikter, laddade- och subjektiva ord samt använder de sig av ifrågasättanden och konfronterar förhörspersoner med motbevisning. I Walsh och Bullys (2010, s.319) studie kunde de också, lika denna studie, identifiera att förhørsledarna använde ifrågasättanden för att få fram ett erkännande och information från exempelvis misstänkta. Att detta ska fungera motbevisas dock till viss del, utav Holmberg (2010, s.165-167) eftersom aggressivitet snarare mynnar i mindre information enligt hans studie. En annan studie som baseras på dessa faktorer är Masons (2016, s.86) studie, som anser att dessa faktorer baseras på diskurser från Reid-tekniken, eftersom de använder sig av konfrontationer och personliga åsikter som kan antas försöka mynna i bekräftande av sin älsklingshypotes. Resultatet från Masons studie visar dock på att konfrontationer och egennyttiga förekom allra flest gånger i kommunikationen med gärningspersonerna, vilket var diskurser som återfanns även i denna studien.

Att presentation av falsk bevisning förekom i dessa förhör kunde inte identifieras utifrån det material som gick att tillgå i denna studie. Att kunna dra parallell till Nyberg studie, som kunde identifiera dessa detaljer i sina förhör är därför inte möjligt. Även om förhören i Nybergs studie anses utgå ifrån Reid-tekniken, och vissa faktorer går att identifiera är det inte tillräckligt många för att kunna dra den slutsatsen.

Diskussion

Under detta avsnittet kommer det föras en fortsatt diskussion utifrån det resultat som framkommit av studien, vars syfte var att få en fördjupad kunskap om hur förhørsledare nyttjar olika kommunikativa strategier, det vill säga hur de nyttjar olika taktiker att uttrycka sig när de ställer frågor för att frambringa viss information, vid förhör med vittnen, målsägande samt misstänkta gärningspersoner. Syftet var också att och undersöka vilka för- och nackdelar dessa strategier kan ha. Diskussionen avslutas sedan med att exemplifiera allmänna rekommendationer utifrån studien samt dess möjliga användningsområden.

Resultatdiskussion

En slutsats kan dras utifrån resultaten och tidigare diskussion är att det finns vissa mål med förhörssituationen som leder till att förhørsledarens sätt att ställa frågorna anpassas efter dessa. Är målet att införskaffa information, användes de frågor som benämns som specifika och berättande för att samla in så mycket information om så viktiga aspekter som möjligt. Strävas det däremot efter att fråga ut en individ, präglas istället språket av mer styrda frågor. Att styra samtalet i stor utsträckning kan även vara ett tecken på att förhørsledaren har en färdig bild av brottet, beroende på förhör med andra personer, eller bevisning.

Enligt den teori som användes för att förklara resultaten ger stöd åt utfallet om att olika sätt att formulera sig är en medveten handling som används för att uppnå olika mål. Vidare ger teorin stöd för att olika objekt, vittne, misstänkt och målsägande, kan bemötas olika på grund av de diskurser som omger dem och att de i sin tur kan påverka förhørsledarens sätt att kommunicera. Exempelvis tilltalades den misstänkte med i stor utsträckning, vad gäller den här studiens granskade misstankeförhör, som om denne vore skyldig. Denna slutsats dras på grund av att förhørsledarna emellanåt riktade fokus åt bevisning och att den misstänktes berättelse inte verkar trovärdig, på grund av tillfälligheter. Att den misstänkte talades med som om denne vore skyldig till brottet skedde även i inledande förhör, och en sådan bild av förhörspersonen kan förklara att språket karaktäriserades av frågor som strävar efter att bekräfta det i förhören som ingick i denna studie.

Vad gäller vittnesförhör, användes öppna frågor minst antal gånger i det här datamaterialet, vilket kan vara problematiskt då vittnen är skyldiga att tala sanning i förhör. Ställs för många frågor med specifika detaljer, eller som enbart frågor efter ja eller nej, menar vi att det kan skapa en osäkerhet hos vittnet i att svara utförligare, då en osäkerhet byggs upp kring konsekvenserna att uppge inkorrekt information. Det kan därför vara viktigt att förhørsledaren betonar att så många detaljer som möjligt behöver inkluderas i deras utsagor, men att det också är viktigt för vittnet att berätta om det är något de inte är säkra på utan *tror*, för att minska denna osäkerhet. På så vis menar vi att

vittnet slipper undan hämningar med att säga rätt eller fel och börjar denne återge mer, kan det även leda till att fler detaljer erinras.

Att förhørsledaren betonade att så många detaljer som möjligt är bra att uppge gick inte att identifiera i materialet, det är dock viktigt att förhørsledare belyser detta då vittnen och målsäganden kan sitta på viktiga detaljer för en fällande dom. Vidare kan även den misstänkte med en sådan uppmuntran bevisa sig oskyldig om så är fallet. Detta menar vi bero på att misstänkte kan påverkas av dennes position i förhöret som misstänkt och förhørsledaren som en auktoritet, vilket leder till att frågor som förhørsledaren ställer svaras på utan att byta samtalsämne. Det finns således en risk att inte använda öppna frågor i större utsträckning vid samtliga misstankeförhör, eftersom fel person kan ha pekats ut som gärningsperson. Ställs då frågor på ett sådant sätt i ett förhör att denne inte själv uppmanas berätta eller förklara, kan det därmed innebära att fel person står som misstänkt på felaktiga grunder och att den verkliga gärningspersonen då går fri (på bestämd eller obestämd tid).

Många frågor ställdes sammantaget på ett sådant sätt som inte låter den förhörde föra sin talan fritt om olika faktorer. Förhørsledarna riktar då in sig på specifika saker, i sökandet av särskilda detaljer, vilket innebär att förhörspersonens fria berättande begränsas. Detta tolkar vi, utifrån vår förståelse, som att förhørsledarna kanske vill driva ärendet framåt så snabbt som möjligt, och därför inte "har tid" att låta alla fritt få berätta om olika faktorer genom hela förhöret. Att förhørsledarna uttrycker sig på detta sätt, kan även antas baseras på deras egna tolkningar om en händelse, vilket leder till *confirmation bias*, som innebär att endast svar och frågor ställs som kan bekräfta ens egen teori (Kronkvist, 2017, s.92; Howitt, 2015, s.226). Även om dessa frågor tolkades som att de behövdes vid flertal tillfällen för att få fram specifik information som är avgörande i utredningen, är det dock värt att fundera över hur dessa frågor påverkar förhörspersonen, och vilka konsekvenser de kan få.

Att använda sig av specifika frågor menar vi inte vara negativt, eftersom de kan beröra essentiella faktorer som är viktiga att få svar på, vilka inte annars inte skulle framkomma. Denna typ av fråga kan således ställas som följdfråga på en helt öppen fråga, vilket innebär att de då grundar sig i det som förhörspersonen sagt. Specifika frågor kan på så sätt frambringe och förtydliga detaljer som är viktiga för att bekräfta bevisning, samt väcka åtal, utan att bryta den förhördes minnesfunktioner. Vidare påverkas inte den förhördes minne av förhørsledarens frågor, när de ställs på detta vis. På så sätt kan förhørsledaren få fram tillförlitlig information och minimera risken för *confirmation bias*, om man jämför med frågor som använder sig av riktade eller begränsade svar.

En allvarlig konsekvens som dock är viktig att poängtera är när det kommer till formuleringar som *leder* eller *begränsar* svarsalternativen i kontrast till *confirmation bias* är att det finns en risk för *falska erkännanden* när frågor och svar enbart beaktas som bekräftar ens älsklingshypotes. Det innebär att en misstänkt gärningsperson i värsta fall kan erkänna ett brott som denne inte har begått, eller att vittnen eller målsäganden uppger

osann information. Kassin och Kiechel (1996, s.125), menar att det, när det gäller misstänkta gärningspersoner, finns tre olika typer av falska erkännanden. Den ena benämner de som *voluntary false confession* och den grundar sig på att personliga motiv föranleder falska erkännanden, utan påtryckningar utifrån. Den andra formen av falska erkännanden, *coerced-complaint false confession* innebär att ett falsk erkännande kommer till stånd på grund av att den misstänkte antingen vill slippa undan en för den misstänkte jobbig förhörssituation, erhålla en utlovad belöning, eller undvika eventuell våldsutsatthet (ibid.). Den tredje versionen av falska erkännanden, *coerced-internalised false confession*, går ut på att den misstänkte faktiskt tror att denne är skyldig, trots att så inte är fallet (ibid.).

Risken för falska erkännanden kan enligt tidigare forskning vara förhöjd vid frågor där förhørsledaren formulerar sig på sådant sätt som här kallats konfrontativt, vilket gör att särskild försiktighet bör vidtas innan man konfronterar med bevis som hävdas kunna knytas an till förhörspersonen. För att motverka confirmation bias och falska erkännanden finns det manualer att tillgå som karaktäriseras av öppna frågor och särskilda strukturer. En av dessa är PEACE-manualen som trots att den är känd i svensk kontext, inte visade sig kunna identifieras i andra fall än när förhørsledaren visar på empati i sin kommunikation med målsäganden. PEACE-manualen därför kunna sägas ligga i linje med hur förhör ska hållas inom en rättsstat, enligt vår tolkning.

Bring, Diesen och Wahren (2008, s.15) skriver att de lagar som finns gällande förhör är av stor vikt för enskilda individer och samhället eftersom de är skapade utifrån ett rättssäkerhetsintresse. Somliga lagar är stiftade för att förhindra att falska erkännanden kommer till stånd. En essentiell paragraf när det kommer till sättet att förhöra individer är den som slår fast att otillbörliga metoder inte får användas i syfte att få fram erkännande eller uppgifter i en särskild inriktning (RB:23:12). Vidare är det även stadgat i regeringsformen att alla människor ska behandlas lika inför lagen, erhålla samma skydd och inte vara föremål för diskriminering (RF, 1:9). Ur materialet som ingått i studien har vi konstaterat att det ställs flera ledande frågor, samt slutna ja eller nej frågor som inte direkt hamnar under den förstnämnda paragrafen, eftersom den menar att hot, tvång och falsk bevisning snarare ska leda till ett visst utlåtande. Dock kan vi ändå dra slutsatsen att när frågor formuleras på så vis att de styr svaren och begränsar förhörspersonen vad gäller misstankeförhör, ändå kan diskuteras huruvida det skapar en situation som diskriminerar den hörde i det rättsliga sammanhanget denne befinner sig i. Särskilt i de fall när förhöret enbart syftar till att få fram ett erkännande, eftersom det innebär att förmildrande omständigheter inte ges möjlighet för förhörspersonen att belysa och att straffet i slutändan riskerar att bli hårdare, än om denne hördes mer objektivt och fritt om händelsen.

Slutsatser

Vår slutsats är att dialogförhör berör faktorer som är av värde för utredningen och eventuell dom vad gäller exempelvis uppsåt. Vad gäller misstankeförhör så kan ett uppsåt vid en persons dödsfall vara avgörande huruvida det rör sig om mord, vållande till annans död eller dråp. Motiv och uppsåt, samt brottsorsak kan därmed vara tre faktorer som gör att misstankeförhör i större utsträckning transkriberas i dialogform, då det även leder till en klar presentation av vad personen och förhørsledaren svarat och efterfrågat. De tre faktorer som nyligen nämnts bidrar till en helhetsbild om varför brottet begåtts och den informationen kan vara användbar i framtida brottspreventiva syften. Ur ett rättssäkert perspektiv är det ofördelaktigt att man inte använder sig mer av öppna frågor, eftersom denna typ av fråga är den som i minst fall genererar osann eller snedvriden information. Vad gäller vittnesförhör har denne ingen, till synes, inblandning i brottets praktiska genomförande och kan bland målsägande och misstänkt sägas vara den minst partiska av dessa tre i målet. Att dennes utsagor då baseras på förhørsledarens sätt att formulera sig i slutna och ledande frågor kan innebära att svaren vinklas till antingen den som står som målsägande eller den misstänktes fördel.

Metoddiskussion

Att nyttja en kvalitativ innehållsanalys som har både för- och nackdelar, likt alla metoder. Att nyttja dessa valdes på grund av att de kunde besvara de frågeställningar och syfte som låg till grund för studien på ett fördelaktigt sätt. Detta gjorde att materialet kunde delas in i olika kategorier och granskas på ett lättöverskådligt sätt, samt att det gav möjlighet att granska och ge en djupare förståelse för resultaten genom de olika diskurser som diskuterats. Det resultat som presenterats riskerar dock att färgas av vår förförståelse, vilket innebär att det således kan förekomma en subjektiv spegling av materialet, även om det har försökts undvikas till största möjliga mån. Att subjektiva speglingar kan genomsyras kan förklaras av att materialet bland annat förklaras via olika diskurser, som olika forskare kan tolk och förstå olika. Materialet skulle därför kunna beskrivas på ett annorlunda sätt, utifrån hur andra forskare tolkar olika diskurser.

Materialet som legat till grund för studien är också transkriberade dialogförhör. Även om förhørsledarens dialoger enbart eftersträvades att granskas, har även förhörspersonens kommunikation emellertid inkluderats. Dock enbart i fråga om antal ord som svar på förhørsledarens frågor. Det stora fokuset har generellt legat på *hur* och *varför* förhørsledaren uttrycker sig i sin kommunikation med förhörspersoner på olika sätt och hur denna kan skilja sig åt mellan vittnen, misstänkta och målsäganden. Dock ansågs det vara essentiellt att inkludera hur långa svar förhørsledarens frågor genererar i, även om det hade belyst ett bredare perspektiv att även granska innehållet i förhörspersonens svar. Att endast granska förhørsledarens frågor var dock en begränsning som valdes att göras på grund av den tidsram som rådde. Det är däremot viktigt att ha i åtanke att en specifik fråga som gav korta och koncisa svar, kan vara av större värde än en öppen fråga med långa och utförliga svar.

Vidare visade det sig att tolka, identifiera och tematisera in de olika frågetyperna av materialet vara belägna med vissa svårigheter, trots att en fördelaktig metod används och en tydlig definitionsmall skapades. Eftersom det är små marginaler som gör att en fråga kan gå från exempelvis specifik, till att vara suggestiv. För att klargöra subjektiva tolkningar fördes därför en noggrann diskussion kring olika aspekter, sammanhanget som frågan ställs inom, samt detaljer om frågor, när tvivelaktigheter rådde oss emellan.

Dialogförhören var också färre till antalet än de förhör som exkluderades ur datamaterialet på grund av att de var skrivna i narrativ form. Av den anledningen kan resultatet här inte användas för att visa hur frågor ställts i störst och minst utsträckning i hela utredningar angående de förundersökningsprotokoll som ingått i studien, eftersom det endast var vissa delar som var möjliga att analysera. För att det skulle ha varit möjligt att belysa fler aspekter av materialet, där samtliga förhör kunde inkluderas hade det varit nödvändigt att ändra metod, vilket inte var aktuellt. Det finns dock en anledning till att vissa förhör skrivs ordagrant i dialogform. Dessa borde oavsett hur frågor ställts i övriga förhör ha flera öppna frågor, då de kan ha högt bevisvärde och kan utrona essentiella aspekter kring brottet som utreds och färre slutna ja- och nej frågor. Exempelvis kan sådant som förhørsledaren inte själv tänkt att fråga efter, målsägandens upplevelse av brottet, samt den misstänktes uppsåt och motiv mer spontant framkomma när frågor ställs på ett mer öppet sätt.

Rekommendation utifrån resultatet

En slutsats som kunde dras var att det är komplext att hålla förhör då det kan liknas med en intervjusituation, där förhørsledaren måste anpassa sina frågor efter det den förhörde svarar. Att denne har förberett frågor spelar ingen stor roll om förhörspersonen berättar om sådant som förhørsledaren inte förväntar sig eller inte är samarbetsvillig till att kommunicera med denne. Förhørsledaren bör således vara flexibel och ibland även kunna styra tillbaka samtalen när så behövs. För att då öka möjligheten till att fler öppna frågor ska ställas, och för att förhørsledaren noggrannare ska kunna välja sina ord i förhörssituationen och inte fokusera på att anteckna, lyssna aktivt och skriva samtidigt, skulle inspelningar av förhör i större utsträckning vara fördelaktigt. Bryman (2011, s.428) rekommenderar exempelvis att alla intervjuer, vilket ett förhör kan dras vissa paralleller till, borde spelas in för att inte missa just viktiga aspekter i utsagan och hela tiden få en fullständig och djupare förståelse för *vad* intervjupersonen säger samt *hur* det sägs. Förhørsledare bör således använda sig av inspelningar under förhören i större utsträckning än vad som görs idag, för att dels kunna rikta mer fokus på det som sägs, istället för att anteckna, men också för att det ger möjlighet till att kunna göra djupare analyser och finna fler viktiga detaljer i utsagorna eftersom de kan granska det transkriberade materialet. Vidare kan det även vara bra ur ett lärande syfte för den som håller förhöret, att kunna granska sig själv och utveckla sina förhörstekniker därifrån.

Studiens möjliga användningsområden

Det resultatet som framkommer av detta examensarbete kan således användas som grund till fortsatt forskning och vidareutveckling inom polisen både lokalt, men även på en nationell nivå gällande förhör inom polismyndigheten. Inom svensk kontext är detta en ingång till ett mycket intressant fenomen inom kriminologi att studera och utvärdera, som det i dagsläget inte finns särskilt uttömmande rapporter eller studier på. Tanken är att uppsatsen ska belysa styrkor och eventuella brister som finns i förhör inom polismyndigheten. Ur ett kriminologiskt perspektiv är det väsentligt då förhör både handlar om att förhindra brott och kunna arbeta brottspreventivt, men även om att öka upplklaringsprocenten. Kunskapen som genereras ur denna rapport är därför synnerligen väsentlig, eftersom det handlar om att följa upp och granska myndigheters arbete så eventuella förbättringsområden kan noteras. Utfallet kan även nyttjas till att vägleda befintliga polisutbildningar, eftersom studien kan påvisa vilka fallgropar som finns idag med förhör och sättet att kommunicera, vilket kan motverkas med exempelvis utbildning.

Litteraturförteckning

Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber.

Boréus, K. (2015). Diskursanalys. I Ahrne, G & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber

Bring, T., Diesen, C. & Wilton Wahren, A. (2008). *Förhör*. (3. uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2. uppl.) Malmö: Liber.

Burr, V. (2015). *Social constructionism*. (3. uppl.) London: Routledge.

Christiansson, S.Å. & Holmberg, U. (2008). *Förhör och utredande intervju metodik*. I Granhag, P.A. & Christianson, S. (red.) (2008). *Handbok i rättspsykologi*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Granhag, P.A. & Christianson, S. (2008). Rättspsykologi - en introduktion. I Granhag, P.A. & Christianson, S. (red.) (2008). *Handbok i rättspsykologi*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Fangen, K. (2005). *Deltagande observation*. (1. uppl.) Malmö: Liber ekonomi.

Hartwig, M., Christiansson, S.Å., Granhag, P.A. (2008) Förhör med misstänkta gärningsmän. I Granhag, P.A. & Christianson, S. (red.) (2008). *Handbok i rättspsykologi*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Holmberg, U. (2004). Crime victims' experiences of police interviews and their inclination to provide or omit information. *Department of behavioural science*, 6(3), 155-170. doi:10.1350/ijps.6.3.155.39131

Howitt, D. (2015). *Introduction to forensic and criminal psychology*. (5th edition.) Harlow, England: Pearson.

Kassin, S, M., & Gudjonsson, G, H. (2004). The psychology of confessions a review of the literature and issues. *American psychological society*, 5(2), 33-67. doi:10.1111/j.1529-1006.2004.00016.x

Kassin, S, M., & Kiechel, K. L. (1996). The social psychology of false confessions: compliance, internalization, and confabulation. *Psychological science* 7(3), 125-128. Hämtad 2018-04-01. Från: https://web.williams.edu/Psychology/Faculty/Kassin/files/kassin_kiechel_1996.pdf

Kleider-offutt, H.M., Cavrak, S.E., och Knuycky, L.R. (2015). Do police officers' beliefs about emotional witnesses influence the questions they ask? *Applied cognitive psychology*, 29(2), 314-320. Georgia State University, Atlanta, GA, USA. doi: 10.1002/acp.3111

Kronkvist, O. (2017). *Polisförhör: metoderna, forskningen och lagen*. (1. uppl.). Malmö: Gleerup Utbildning

LeCompte, M. D. & Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of educational research*, 52(1), 31-60. Doi: 10.2307/1170272.

Mason, M. (2016). The 'preparatory' and 'argumentation' stages of police interrogation: A linguistic analysis of a criminal investigation. *Language and communication*, 48, 79-87. doi: 10.1016/j.langcom.2016.03.001

Meissner, C.A., Redlich, A.D., Bhatt, S. & Brandon, S. (2012). Interview and interrogation methods and their effects on true and false confessions. *Campbell systematic reviews*. Rapport 2012:13. doi: 10.4073/csr.2012.13

Nyberg, C. (2010). *Polisförhör - sökande efter fakta eller erkännande?: en studie av polisförhör i två mordutredningar*. Kalmar/Växjö: Linnéuniversitetet. Hämtad 2018-02-14. Från: <http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:798246/FULLTEXT01.pdf>

Potter, J. & Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology: beyond attitudes and behaviour*. London: Sage.

Sandberg, B. & Faugert, S. (2016). *Perspektiv på utvärdering*. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Los Angeles, [Calif.]: SAGE.

Snook, B. & Luther, K. & Quinlan, H. (2012). *LET 'EM TALK!*: A field study of police questioning practices of suspects and accused persons. *Criminal justice and behaviour*, 39(10), 1328-1339. doi: 10.1177/0093854812449216.

Thomsson, H. (2010). *Reflexiva intervjuer*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Törestad, B. (2008). Socialpsykologi: sätter vi varandra i sociala fängelser? I Granhag, P.A. & Christianson, S. (red.) (2008). *Handbok i rättspsykologi*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2018-02-10. Från: https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Walsh, D. & Bully, R. (2010). What really is effective in interviews with suspects? A study comparing interviewing skills against interviewing outcome. *The british psychological society*. doi:10.1348/135532509X463356

Wennberg, S. (2014). *Introduktion till straffrätten*. (10. uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1 – Litteratursökning

Litteraturen har sökts genom databasen discovery, både med begränsningar av peer reviewed men också utan för att kontrollera om det fanns relevant information att finna i svensk kontext. Discovery är en databas som söker i flera databaser samtidigt. För att inte missa relevanta artiklar på grund av begränsningar i andra databaser användes denna. Att sedan begränsa sökningarna till det polisiära området från andra områden som också omfattas av förhörsmetodik fanns "polis/police" med bland sökorden på de sökningar som inte har en tydlig koppling till det polisiära ämnet redan vid de ordinarie sökorden. De sökord som har använts presenteras nedan:

- *Peace (and) interviewing*, med begränsningarna peer reviewed och fulltext.
- *Peace (and) interviewing + police*, med begränsningarna peer reviewed och fulltext.
- *Förhör*, med begränsningen peer reviewed.
- *Police interviewing + suspect*, med begränsningarna peer reviewed och fulltext.
- *Police interrogation*, med begränsningen peer reviewed och fulltext.
- *Police interrogation + questioning*, med begränsningen peer reviewed och fulltext.
- *Polisförhör*, med begränsningen peer reviewed.
- *Polisförhör*
- *Police questioning*
- *Police questioning (and) questions*, med begränsningen peer reviewed.
- *Interview with accuser*, med begränsningarna peer reviewed.
- *Interview with plaintiff*, med begränsningarna peer reviewed.
- *Discourse analysis + police*, med begränsningarna fulltext och peer reviewed.

Efter att passande sökord har identifierats var nästa steg att läsa rubrikerna för att utifrån dem göra en relevansbedömning, då många artiklar redan där kan tas bort från urvalet då det inte är relevanta för detta arbetet. Exempel är där rubriken exempelvis innehåller "barn" eller "funktionshinder", då det finns en avgränsning till förhör med misstänkta, offer och vittnen. När intressanta artiklar identifierades var nästa steg att läsa igenom sammanfattningen och se om det fortfarande fanns relevans att ta med, och isåfall lästes hela artikeln. Sammanlagt har 291 rubriker lästs, 33 abstract och 14 hela artiklar lästs via denna sökväg.

Litteratursökningar har också gjorts i tillhörande kurslitteratur. Innehållsförteckningar, samt register har granskats för att finna adekvat information kring ämnet. Därefter granskades de olika kapitlen/sidorna som ansågs relevanta för att inkluderas i studien. Litteratur har också identifierats genom att kontrollera kurslitteraturens, samt de vetenskapliga artiklarnas *sekundärkällor*. Sekundärkällor är en text som en författare refererar till i sin egen publikation. För att finna originalkällor från dessa texter letades

såldes rätt referens upp i dess tillhörande referenslista, varpå korrekt titel och författare kunde identifieras. Nästa steg var att söka dessa via databasen google, alternativt discovery eller bibliotek (beroende på om referensen indikerade på att det handlar om en artikel eller bok). Efter att källorna sökts upp, lästes dess abstrakt för att avgöra dess relevans i förhållande till denna studie.

Bilaga 2 - Definition av förhørsfrågor

Typ av fråga	Innebörd	Exempel
Öppna frågor Grön	Syftar till att få personen att fritt berätta ur sin egen minnesbild om något. Innehåller vanligtvis orden "berätta", "förklara" eller "beskriv".	Berätta om slagsmålet?
Specifika frågor Blå	Frågor av specifik karaktär innehålla orden som: "Var", "När", "Hur", "Vad" "Vart", "Vem", "Vilka" "Varför".	Vad gjorde han efteråt?
Suggestiva frågor Blå	Specifika frågor kan lätt omvandlas till suggestiva frågor som syftar till att få individen att komma ihåg något specifikt, som <i>inte</i> framkommit tidigare i förhöret.	Vad gjorde han med kniven efteråt?
Slutna ja- och nej frågor Röd	Syftar till att få den som hörs att antingen bekräfta, eller avvisa särskild information, som antingen helt, delvis, eller inte framkommit i pågående, eller tidigare förhör.	Åkte du hem till henne?
Ledande frågor Orange	Syftar till att få personen att minnas, eller uppge något som återfinns i frågan. Dessa frågor föreslår ofta ett scenarium.	Du hade druckit alkohol, eller hur?

Frågor med tvingande val Gul	Syftar till att få den tillfrågade att uppge ett alternativ bland flera val.	Tog du dig in genom huvudentrén eller personalingången?
Åsikt/påstående Lila	Syftar till att få dem förhörda att utveckla något, då frågorna innebär att ett påstående eller åsikt ges uttryck för.	Jag tror du gjorde honom arg.
Förtydligande frågor Rosa	Syftar till att klargöra något som individen sagt.	Så han ringde dig från jobbet?
Källa: Snook, Luther och Quinlan, 2012, s.1331f.		